

Temmuz-Ağustos 1995 SAYI: 16

ქვენებური

5

KÜLTÜREL DERGİ

ჩვენებური
კულტურული კრებული

T O T A L
MÜŞAVİRLİK VE MÜMESSİLLİK
LİMİTED ŞİRKETİ

**GÜRCÜSTAN - RUSYA
VE DİĞER
BAĞIMSIZ DEVLETLER TOPLULUĞU
ÜLKELERİNE HER TÜRLÜ:**

- * İHRACAT
- * İTHALAT
- * YATIRIM
- * TEMSİLCİLİK

**İŞLEMLERİ İÇİN
İNGİLİZCE / RUSÇA / GÜRCÜCE
BİLEN KADROMUZLA
HİZMETİNİZDEYİZ.**

TOTAL Müşavirlik ve Mümessillik Ltd. Şti.
Halaskargazi Cad.
Rışvanoğlu Apt. No:59 K:6 D:5
Harbiye - İSTANBUL
Tel: (0212) 231 08 04 - (0212) 233 56 82
Faks: (0212) 233 71 04

Çveneburi

Kültürel Dergi

Temmuz-Ağustos 1995, Sayı 16
(İki Ayda Bir Yayınlanır.)

İMEDI

Tanıtım, Yayıncılık ve Tic. A.Ş. Adına

Sahibi ve Sorumlu Müdürü
Cahit OKTAY

Yayın Yönetmeni
Editör
Fahrettin ÇILOĞLU

Yayın Koordinatörü
Rüya ÖZKALKAN

Mali İşler Koordinasyon Kurulu

Sabahattin KESKİN, O. Nuri MERCAN,
Cahit OKTAY, Bahri OLGUN,
İlberya ÖZKAN

Bu Sayıda Katkıda Bulunanlar

Ali BAYAR, Fevzi ÇELEBLİ, Hasan ÇELİK,
Nihal ÇELİK, Fahrettin ÇILOĞLU,
Davut KOMAHİDZE, Erhan ÖZÇELİK,
Deniz ÖZDEMİR, Rüya ÖZKALKAN,
Mustafa YAKUT, Gaffar YILMAZ

Abone ve Tanıtım
Gaffar YILMAZ

Yazışma Adresi

İnönü Mah. Çimen Sk. No: 79/3
80230 Elmalıdağ - İstanbul
Tel. :(0212) 224 45 83
Faks: (0212) 246 56 89

Fiyatı

50.000.-TL (KDV Dahil)

Abone Koşulları

Yıllık Abone

300.000.-TL / 13\$ / 20 DM

Havale Hesap No:

Posta Çeki Hesap No:
674204-Fahrettin Çiloğlu
İş Bankası

Karaköy Şubesi - İSTANBUL
300131 No'lu Hesap

Dizgi-Ofset Hazırlık

VEGA Yayıncılık & Tanıtım
Tel-Fax: (0212) 638 25 81

Baskı

Ceylan Matbaacılık

Dergide yayımlanan yazıların
sorumluluğu yazarına aittir.
Gönderilecek yazılar daktilo edilmiş
olmalı; derleme, ve çevirilerde kaynak
belirtilmeli; çeviri yazılar orijinaliyle
birlikte gönderilmelidir.

İçindekiler

Çveneburi' den

GÖRÜŞ-DÜŞÜNCE

Soguk Savaşın Dersleri 3
Eduard ŞEVARDNADZE

SÖYLEŞİ

Recep Jordania ile Söyleşi 4
Fabrettin ÇILOĞLU

SANAT -EDEBİYAT

Eka Bakradze'den Şiirler 6
Hasan ÇELİK
Sessizlik, Hüner ve Ayrılık 9
Michael WALSH
Sınırlar Ötesi Bir Sanat Etkinliği: "Altın Post" 10
Rüya ÖZKALKAN
Sınır Tanımayan Argonotlarla Söyleşi 11
Argonotların Gürcüstan Yolculuğu 11
Erhan ÖZÇELİK

YAŞAM-KÜLTÜR

Köyümden Notlar 15
Ali BAYAR
Köyün Maskesi 17
Davut KOMAHİDZE
Acı Bir Anı 18
Ali BAYAR
Antalya'da Bir Gürcü Ressam 19
Mustafa YAKUT

ETNOĞRAFYA-FOLKLOR

Gürcüce Derlemeler 20
Nibal ÇELİK
Fevzi ÇELEBLİ

ÇOCUK

Deda Ena'dan 22
Aslan ile Tilki 23
Fabrettin ÇILOĞLU

HABER-YORUM

Çveneburi'den Haberler
Ahmet Özkan Melaşvil'i'nin 15. Ölüm Yıldönümü 25
Hayriyeli Yaşlılar Korosu 26
29 Ağustos Suikasti ve Sonrası 27
Şevardnadze'nin, Suikast Girişimini Protesto
Mitinginde Yaptığı Konuşma 27
Kartuli Ansambli 29
Gürcüstan'da Seçim 29
Türkiye-Gürcüstan Arasında Yeni Bir
Sınır Kapısı 29

Kısa Kısa 30
Rüya ÖZKALKAN

çveneburi'den

çveneburi, amatörce yayımlanmasına karşın, neredeyse üç yılını doldurdu; bu sayıyla birlikte 16. sayısına ulaştı. Eğer bu bir başarıysa, bu başarının üç temel ayak üzerine oturduğunu söyleyebiliriz: Yazı işleri, finansman ve dergi okurları. Bu kez burada, **çveneburi**'nin değerli okurlarından gelen mektuplardan söz etmek istiyoruz. Bu mektupları gönderenler, yalnızca birer okur olarak değil, aynı zamanda çeşitli katkılarda bulunarak **çveneburi**'nin yayımını bizimle paylaşılıyorlar. Biz de bu sayıda, birkaç mektupta yer alan keyifli satırları, **çveneburi**'nin bütün okurlarıyla paylaşmak istedik.

çveneburi'ye derlemeleriyle de katkıda bulunan bir okurumuz uzun mektubunda şunları yazıyor: "Bir vesile ile tanışmış olduğum **çveneburi** dergisinin her çıkan sayısını hararetle inceliyorum. Dostuma-akrabama anlatıyor ve tavsiye ediyorum. Gerçekten kendi kültürümüzle alakalı böylesi bir neşriyatın var olduğunu duyan dostlarımız, önce hayret ediyor sonra memnuniyetlerini ifade ediyorlar. Bu geleneksel kültürümüzün, canlı tutulup ihya edilmesi gerekiyorsa, bunun maddi ve manevi destekle devam edebileceğini de hatırlatıyoruz." Yine derlemeleriyle dergimize katkıda bulunan bir başka okurdan gelen mektupta ise şöyle deniyor: "Sevgili **çveneburi** yayımcıları, Ocak-Şubat 1995 tarihli (13. sayı) derginiz de gösteriyor ki, tüm zorluklara rağmen başarılı yayınızı sürdürmekte kararlısınız. Ben, **çveneburi** tutkunu olarak, kararlılığınızın devamını diliyor, daha nice başarılı yayınlarda buluşmak üzere diyorum." Bir başkası, "**çveneburi** kültürel derginin muntazam çıkmasını diler, yapabileceğim yardımları bildirmenizi rica ederim." Yakın tarihl bir mektupla devam edelim. "Efendim, dergimizin her sayısını hararetle bekliyorum ve bir elime geçti mi en küçük yazısına kadar okumadan bırakamıyorum. Bir sonraki sayıyı aynı heyecanla bekliyorum. Gerçi bu yıl daha sık geliyor. Hep birlikte el ele, gönül gönüle vererek, daha güzele ve daha ileriye dönük çalışmalarımız olsun. Kalplerimizin sıcaklığı Kaf Dağı ülkesinin sıcak kalpli insanları ile birleşsin, buzlar çözülsün, dostluğumuz pekişsin."

Ve başka mektuplar, benzer sıcak satırlarla dolu...

Bu sayının ilgiyle okuyacağınızı sandığımız yazılarından biri, 1918-1921 arası dönemde bağımsız Gürcüstan'ın devlet başkanı Noe Jordania'nın oğlu Recep Jordania ile yaptığımız söyleşi. Jordania'nın Gürcüstan'a yönelik insani çalışmalarının, biz Türkiyeli Gürcülere de örnek olmasını diliyoruz. Türkiye'nin sanat dünyasının bu yılki önemli olaylarından biri olan, İstanbul Şehir Tiyatroları ve Tiflis Metehi Tiyatrosu'nun ortak projesi "Altın Post"a geniş yer verdik. Türkiye'de ve Gürcüstan'da iki dille (Gürcüce ve Türkçe) sergilenen Altın Post, konusunu mitolojiden almakla birlikte, özellikle Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler arasında dostluğun ve barışın sürekli kılınmasına katkıda bulunmak için geliştirilmiş bir proje. Biz de dergimizde geniş yer verirken, biraz da bu projenin duyulmasını amaçladık. "Sanat-Edebiyat" sayfalarında, çocuk yaşta kendini şair olarak kabul ettiren Eka Bakradze ile ünlü bir müzisyen olduğu halde Sovyet döneminde ünü gölgelemiş olan Gia Kanceli'ye yer verdik. Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze'nin suikastın ardından yaptığı bir konuşma "Haber-Yorum" sayfalarında yer alıyor. "Kendi Kendine Gürcüce" ve "Deda Ena", bu sayıdan itibaren **çveneburi**'de yer almayacak. Ama bu iki çalışmanın da, genişletilmiş olarak yakın tarihlerde kitaplaşacağını şimdiden duyurmak istiyoruz.

Bir sonraki sayıda buluşmak üzere...

Editor

Soğuk Savaşın Dersleri

Eduard ŞEVARDNAZDE

Günümüzün yakıcı sorunu ve Soğuk Savaş sonrasının başlıca konusu, bölünmüş ülkeler arasında işbirliği olmalıdır. Eski SSCB toprakları üzerinde bağımsız devletler kurulması geri dönüşü olmayan bir süreçti. Bu aşamaya er ya da geç gelinecekti. Ancak ilgili taraflar dışişleri bakanlığından istifa ettiğim sırada diktatörlük ve totaliter restorasyon konusunda yaptığım uyarıları dikkate alsalardı, 1991 Ağustos darbesiyle karşılaşmazdık. Yeni bir devlete geçiş bütünüyle farklı bir ortamda olabilirdi. Bir konfederasyonun tercih edilmesi mümkündü. Böyle bir projenin çerçevesi vardı. Ama Sovyetler Birliği başarısız darbe sonucunda yerle bir oldu. Buna üzülme gerekmediğinden hâlâ emin değilim.

O dönemde, Sovyet askerlerinin Doğu Avrupa'dan çekilmesi ve Almanya'nın birleşmesinin kolaylaştırılması sırasında kısa vadeli ve taktik nükleer silahlarını kapsayan Nükleer Güçler Anlaşması'yla (INF) ilgili izlediğim politika nedeniyle sert eleştiriler aldım. Ancak Üçüncü Dünya Savaşı'nın ufukta büyük bir tehlike olarak belirmediği de unutulmamalıdır. Herkes nükleer bir Argameddo'nun alarminin çaldığını farkında. Nükleer bir cehennemın kıyasına doğru sürüklendiğimiz kanısındayım.

Örneğin Sovyetler'in en büyük gücü Almanya'da, Avrupa'nın göbeğinde mevzilenmişti. Aynı zamanda Almanya'nın birleşmesi adımı atılıyordu. Bu yeni bir dünya savaşına varabilecek çatışmaları tırmandıracak bir potansiyel içeriyordu. Sovyetler Birliği dışişleri bakanı olduğum zaman izlediğim politikada hata yapmadığımı düşünüyorum. Gürcüstan devlet başkanı olarak bugünkü Gürcü - Abhaz çatışmasına barışçı bir anlaşma sağlanmasın fikrini yürekledirmeye çalışırken de yine yanılmadığımı düşünüyorum. Görüşme süreci başarısızlığa uğrarsa çatışmanın tırmanmasından korkmamız için yeterince haklı gerekçemiz var. Gürcüstan soruna askeri çözüm kararı veremez, çünkü böyle bir senaryo ne parasına olursa olsun engellenmesi gereken yeni çatışmalar ve büyük kayıplar tehlikesini içerir.

Gürcüstan ile Abhazya'nın çıkarları arasında bir çatışma görmüyorum. Abhazlar Gürcüstan toprağında, yani Abhazya'da yaşayan ulusu oluşturuyor. Bugün Gürcüstan'da muhalefet 1993'te Bağımsız Devletler Topluluğu'na (BDT) katılmaması nedeniyle beni eleştiriyor. O zaman neden bağımsızlık için savaştık diye soruyorlar. Halkın, parlamentonun ve medyanın olası tepkilerini ve Rusya'nın tarafını tutmam suçlamalarını göze alarak ve hesaba katarak Moskova'dayken BDT'ye katılma kararını verdim. Ancak Avrasya'nın yayıldığı geniş alanda barışın ve istikrarın, bütün Avrupa ve dünya barışında da olduğu gibi Rusya olmaksızın sağlanamayacağı gözönüne alınarak bu karara varmıştım. Hatta Rusya olmadan Nazizm püskürtülemezdi ve bugün de yeni kurulacak bağımsız devletlerin önü alınamaz.

Ancak Rusya'nın da bazı aşamalar kaydetmesi gerekiyor: Öteki devletlere baskı uygulamadan ilişki kurmayı, yıldırma-sindirme korumayı ve himaye etmeyi öğrenmesi gerekiyor. Bütün bunlar sadece Gürcüstan için değil, aralarında Gürcüstan ve Rusya'nın da bulunduğu bağımsızlığı zorlu süreçlerden geçerek elde etmiş ve hâlâ bağımsızlık isteyen diğer devletler için de geçerlidir. Rusya'nın komsusu olan ülkelerin bağımsızlığı, birliği ve refahı yeni, demokratik, güçlü, bölünmez bir Rusya'nın varlığını da garanti eder.

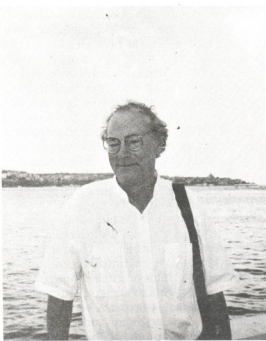
Küçük Gürcüstan için kötü olan hiçbir şey büyük Rusya için iyi olarak görülemez. Aynı şekilde Rusya'nın aleyhine olan her şeyin Gürcüstan için de aynı ölçüde kötü olduğunu tarih göstermiştir.

Gerçek büyüklük, bölünmüş ülkelerin bölünmüş temellerine dayanmaz, ama ulusun ortak bir zemin oluşturma becerilerine dayanır.

* Bu makale, Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze tarafından Inter Press Service (IPS) ajansı için yazılmış, 7 Temmuz 1995 tarihli *Evrensel* gazetesinde yayımlanmıştır.

Recep Jordania ile Söyleşi

Fahrettin ÇİLOĞLU

– Sayın Recep Jordania, söyleşimize sizi tanıyarak başlayabilir miyiz?

– Ben, 1918-1921 arasındaki bağımsız Gürcüstan Cumhuriyeti'nin ilk devlet başkanı Noe Jordania'nın oğlumuyum 1921'de Paris'te doğdum. Ben doğduğumda, Noe Jordania başkanlığındaki Menşevik iktidarı Bolşevikler tarafından devrilmiş ve babam Paris'e gideli birkaç ay olmuştur. Uzun zamandır Amerika'da yaşıyorum.

Denizcilik tarihi profesörüyüm. Altı haftadır Gürcüstan'daydım ve şu anda da sizinle birlikte burada, İstanbul'dayım.

– Devrik bir devlet başkanının oğlu olarak Paris'te yaşamınız nasıl geçmişti?

– Benim çocukluğumda ailem küçük bir evde yaşıyordu. Ben de sıradan bir hayat sürüyordum. Babam sürekli olarak çok çalışıyor-

du. Gürcüstan'a ilişkin umudunu uzun süre yitirmemişti. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Gürcüstan'ın yeniden bağımsızlığını kazanabileceğini bile düşünüyordu. Hiç kuşkusuz babam demokrat bir insandı. Stalin'i ve Hitler'i birer diktatör olarak görüyordu. Ancak bu yaşla Sovyetler'in parçalanacağını ve Gürcüstan'ın böylece yeniden bağımsız olacağını umuyordu. Bildiğimiz gibi bu gerçekleşmedi.

– Babanız Noe Jordania, Mart 1921'de deniz yoluyla Batum'dan ayrıldıktan sonra birkaç ay İstanbul'da kalmış. Buradaki Katolik Gürcü Kilisesi'nin basım evinde babanızın da kitapları basılmış. Örneğin bu kitaplardan biri **Çven da İsini** (Biz ve Onlar) adını taşıyor ve 1923'te basılmış.

– Doğrusunu isterseniz burada bir Gürcü kilisesi olduğunu ve babamın burada kitaplarının basıldığını bilmiyordum. Çok ilgimi çekti ve biraz da şaşırđım.

– Amerika'ya yerleşmeye nasıl karar verdiniz? Amerika'da bir Gürcü topluluğu var mı?

– Amerika'ya 1960 yılında gittim. Paris'te siyasal bilimler öğrenimi görmüştüm. Babamın ölümünden sonra bir süre İspanya'da kaldım. Burada Amerikalı bir kıza tanıştım. Sonra da onunla birlikte Amerika'ya gittim. Orada Yale Üniversitesi'nde denizcilik tarihi öğrenimi gördüm ve üniversitede kalarak profesör oldum.

Biz Amerikalı Gürcülerin 40-50 üyeli bir derneği var. Ama derneğin pek bir etkinlik gösterdiği söylenemez. Gürcüstan'dan yakın tarihte gelenlerle birlikte Amerika'da 500 kadar Gürcü var. Ama Paris'teki Gürcüler hem sayıca daha çok, hem de çeşitli alanlarda Gürcü olarak etkinlik gösteriyorlar.

– Peki siz Gürcüceyi okulda mı öğrendiniz, yoksa aile içinde mi?

– Paris'te Gürcüce öğreten bir okul yok.

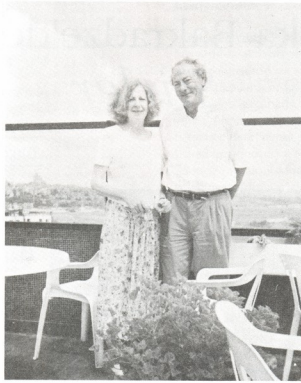
Ben annemden ve babamdan çok az Gürcüce öğrenmiştim. Gürcüceyi asıl olarak son beş yılda, her yıl Gürcüstan'da bir-iki ay kalarak öğrendim. Paris'teki pek çok Gürcü de aynı biçimde Gürcüstan'a giderek ana dilini öğreniyor ya da geliştiriyor. Örneğin benim kızım tek kelime bilmiyordu; ama şimdi benden daha iyi Gürcüce konuşuyor.

– Son beş yıldır her yıl Gürcüstan'a gittiğinizi söylediniz. Şu anda da Gürcüstan'dan Amerika'ya dönüş yapmak üzere İstanbul'dasınız.

Yaklaşık altı hafta önce, sizin organize ettiğiniz bir grupla birlikte Gürcüstan'a gittiğinizi biliyorum; o zaman da birlikte olmuştuk. Bu kez Gürcüstan'a niçin gittiğinizi ve orada neler yaptığınızı anlatır mısınız?

– Biz Amerikan-Gürcü yaz okulunu kurduk. Bu okulun amacı Gürcülere İngilizce öğretmek. Birlikte gittiğimiz grup, yedisi Amerikalı ve biri Türkiyelili olmak üzere sekiz kişiden oluşuyordu. Bu kişilerin hepsi bu programa gönüllü olarak katıldılar ve Gürcüstan dışındaki bütün giderleri kendileri karşıladılar. Tiflis'te ise her birimiz bir aile tarafından ağırlandık ve çok hoş günler geçirdik. Grupta yer alan kişilerin her biri birer İngiliz dili uzmanı. Bunlardan biri ticaret profesörüydü. Bir tanesi psikologdu. Diğerleri ise İngilizce öğretmeni. Gürcüstan'da bağımsız Tiflis Üniversitesi'yle işbirliği yaptık. Burada altı haftalık bir kurs düzenledik; haftada beş gün ve günde dört saat. Onbeşer kişiden oluşan sınıflarımız vardı. Bu sınıflardan biri 10-12 yaş grubu çocuklardan oluşuyordu. Biz sonuç olarak altı haftalık kursu tamamladık ve her şey çok yolunda gitti.

– Sizinle Ekim 1994'te, Tüm Gürcüler Dünya Kongresi'nin Birinci Forumu'nda Tiflis'te

Recep Jordania eşiyile İstanbul'da.

birlikte olmuştuk. Bu tarihten yaklaşık sekiz ay sonra siz yeniden Gürcüstan'a gitiniz. Bu süre içinde Gürcüstan'da bir değişiklik gözlediniz mi?

– Evet. Ekim ayına kıyasla bugün durum daha iyi. Ancak her şey çok pahalı. Halk parasız ve var olan almaya gücü yetmiyor. Hiç kuşkusuz, az sayıda da olsa durumu iyi olan Gürcüler de var. Bununla birlikte güzel olan bir şey var, artık kentte güvenlik sağlanmış. İnsanlar gece yarısına kadar Tiflis sokaklarında dolaşabiliyor. Oysa bundan

bir yıl önce saat 19:00'dan sonra sokaklarda kimseyi göremezdiniz. Şimdi Tiflis'te daha çok restoran ve kafeterya var. Şüphesiz bunlar Gürcüstan açısından olumlu gelişmeler.

– Peki yaz okulu önümüzdeki yıl da sürecek mi?

– Evet. Yaz okulu uygulamasını gelecek yıl ve daha sonraki yıllarda da sürdürüleceğiz. Üstelik bu projeyi daha genişletmek istiyoruz. Eğer olabilirse gelecek yıl Almanya'dan ve Fransa'dan da gönüllülerin katılmasını sağlamak için çalışacağım. Böylece yaz okuluna Almanca ve Fransızca da eklenmiş olacak. Belki daha sonra Türkiye'den de dil uzmanlarını bu gruba katmak ve yaz okulunda Türkçe de öğretmek söz konusu olabilecektir.

– Sizin bu çalışmanızın biz Türkiyelili Gürcülere de örnek olmasını diliyorum ve bu söyleşi için çvencburi dergisi adına teşekkür ediyorum.

– Ben de teşekkür ediyorum ve bu güzel derginizin uzun ömürlü olmasını diliyorum.

Eka Bakradze'den Şiirler

Türkçesi : **Hasan ÇELİK**

Eka Bakradze, 13 yaşındayken

Eka Bakradze 1975'te doğmuş. Onu 1981 yılında dedesinin Haşuri'deki evinde görmüştüm. O zaman küçüktü. Bir gün şair olacağını düşünmemiştim doğal olarak. Ondan sonra da kendisini görmedim. 1987'de ilk şiir kitabı yayımlandı, hem de bir şairler ülkesinde. O şimdi bir genç kız, ama ben özellikle çocukluğunda yazdığı şiirleri seçtim.

მზე დასცინის თავისთავს

მზე გვირილას გაკბუტა
მოკუქვარა გრუბელს,
და მის ხსლოს წვიმისაგან
დააქუნა გუბე.

გვირილა მზეს ტოლს არ უდებს,
ქარი კვდება სიცილით,
ახლავე უხდა შეგარიგოთ,
ვთქვენი სირცხვილი!

წვიმას თმები შეაკრიჭა,
მაცნე მზესთან აფრინა,
მზისდარს კაბა დაუსველდა
სხივზე უნდა გაფინო.

მერე გუბე პაწაწინა
კრილა ცით გაიფხო,
ეს გვირილა ბნაბობს თუ
მზე დასცინის თავისთავს?

güneş kendisiyle alay ediyor

güneş papatyaya küstü
bulutu okşadı
ve papatyanın yanında
bir yağmur göleti oluşturdu.

güneşe kafa tutuyor papatyaya
rüzgâr katılıyor gülmekten
çok ayıp bu yaptığınız
şimdi barıştırmalıyım sizleri

yağmurun saçlarını kesti
Haberci yolladı güneşe
ikizinin entarisi içlenmiş
ışınlara sersin diye

küçük gölet sonra
doldu parlak gökyüzüyle
papatya mı yıkanıyor yoksa
alay mı ediyor güneş kendisiyle

(10 yaşında)

კარდიოგრამა

მე სულ სხვა გზებით მოგვიდა თქვენთან,
 უოკლეკვარი ეჭვის გარეშე.
 გრხელ ტალანებში,
 უფაღლავი კარების იქით
 დამრჩა სითეთრე-როგორს სიმშვიდე
 და ხოცრების განცდის სურვილი.
 თეთრი კედლები
 კიდევ ბევრჯერ გამახსენებენ,
 რომ უცნაურად რბილ მარწუხებში
 შეიძლება გამოიფრო გული -

- როგორც სიცოცხლის უშველესი
 იეროგლიფი.

მე არ ვიცი ეს დამწვერლობა,
 მე ვიცი მხოლოდ, რომ ამ ხაზებში
 ურთულესი ფორმულა გამოიყვანიალი,
 მაგრამ ჯერ კიდევ ბევრჯერ უნდა გაიღოს
 კარი,

სისხლის ბუნთულად უნდა გავიდიო,
 მოისურება კიდევ ერთი მკვერთი სითეთრე
 და მე ჰირისპირ დაგრჩები თქვენთან.
 მაშინ ძალიან მინდოდა შეთქვა,
 რასაც ვფიქრობდი,
 უნდა უბრალოდ შეფიქრა - რასაც შემდეგ
 გვეტყოდით:
 - რომ იმ დღეს ეველა გულზე ფაქისა,
 თბილი გული დამატარებდა გრძელ
 ტალანებში,

გულეხსა და სითეთრეს შორის.
 იქნება არც კი დამაჯეროთ,
 მაგრამ მე მართლად ამოვიკითხე
 ურთულესი კარდიოგრამა...
 - არავითარი ანალიზი,
 არც სინჯარებში
 აღარმოეთქვა გულეხის გამო
 განჩენილი გულისტკივილი.
 გულეხას ამ მკაცრ სამფლობელოში
 მე თქვენს თბილი გული ვიცნაი,
 როგორც სიკეთის დიდი მკეზური.
 მაშინ სხოვნაში
 სითეთრე და გული ჩავტოვე -

როგორც სიცოცხლის ურთულესი
 იეროგლიფი.

kardiyogram

bambaşka yollardan geldim
 her türlü kuşkudan annarak.
 uzun dehlizlerde
 sayısız kapıların ardından bıraktım -
 beyazlığımı sükkünetin
 ve duyumsama dileğini mucizeleri.
 defalarca hatırlatacak bana
 beyaz duvarlar,
 garip yumuşak büklümlerde
 çözebileceğimi yüreğın şifresini -
 - tıpkı en eski hiyeroglifi hayatın.

bu yazıyı bilmiyorum
 yalnızca bildiğim bu çizgilerde
 en zor denklemin çözüldüğüdür
 fakat defalarca yine açılacak kapı

kan kabarcığını da sunacağım
 parlak bir beyaz daha kararacak
 ve ben sizinle yüz yüze kalacağım.
 çok istiyordum o zaman söylemeyi
 düşündüğümü

ya da düşünmeyi yalnızca -
 sonra söyleyeceğim şeyi:
 - o gün yüreklerin en temizi
 en sıcakı gezdiriyordu beni uzun
 dehlizlerde

beyazlar ve yürekler arasında.
 inanmayacaksınız bile belki
 ama ben gerçekten okudum
 en karmaşık kardiyogramı...
 - tahlillerin hiçbir türlü
 ne de tüplerdeki
 atmayan yürekler nedeniyle
 duyulan yürek sancısı.
 yüreklerin bu kasvetli sultanlığında
 erdemın büyük yoldaşı
 sıcak yüreğınızı tanıdım
 o an sığdırdım hafızama
 yüreği ve beyazı -

tıpkı hayatın en eski hiyeroglifi.

(11 yaşında)

ბელურების ორკესტრი

ისევ დამსაჯეს,
რატომ გავცდინეო
მუსიკის გაკვეთილი.
ვინ დამიჯერებს, რომ
მთელი საათია
ბელურების ორკესტრის ვუსმენდი,
უცნაური სკუპ-სკუპით
მავთულებზე
ათასნაირ ნოტებს
რომ წერდნენ.

(10 yaşında)

serçeler orkestrası

cezalandırıldım yine,
astığım için
müzik dersini.
kim inanır ki
serçeler orkestrasını dinlediğime
tüm bir saat boyunca,
binbir türlü notalar yazıyorlardı
garip seksekleriyle
serçeler teller üstünde.

ვიღაც ფრთხილად აკაკუნებს...
ზღურბლზე მოლოდინი მხრებს იჩეჩავს...
მღუმარს გაზაფხული შემომისწრებს
სულზე.

გავიოცებ უძვირფასეს სტუმარს,
ვიღაც მარდად ჩაუქოლეებს ველებს,
მეწას თბილი ოსმიჯარი ბურავს,
მკერდექემ ნახად შეუცურებს ხელებს,
ჩამოაცლის ზამთრის პირქემ ბურანს.
გაზაფხული მოჰფენია მთა-ბარს,
ევავილებით მოუქარგავს კორდი,
თოვლექემ ია-ენძელებს კაბა,
ვეღარ ფარავს აღტაცებულ ლოდინს.
ვინღა ისმენს ზამთრის ბოლო
ზღაპარს,

სადღაც უხმოდ გაპარულა დარდი,
ბუჩქის ძირას ია თვალებს საბავს,
სულში ურჩად დაბაკუნებს მარტი.

kapımı çalıyor biri çekinerek...
bekleyiş omuz kırıyor eşikte...
ilkyaz yetişiyor suskun ruhumun imdadına,
hayret ediyorum en değerli konuğuma,
rüzgâr çevikliğinde esip geçiyor birisi

kırlardan,

sıcak bir ıslaklık örtüyor toprağı,
ellerini sokuyor nazikçe koynuna,
söküp atıyor çatık kaşlı kışın kaftanını.
ilkyaz serilimiş ovalara dağlara,
kırlar çiçeklerle bezenmiş,
gizlemiyor heyecanlı bekleyişi,
kar altında menekşelerin, çiğdemlerin

entarisi.

kim dinler artık kışın son masalını,
keder sessizce bir yerlere kaçırvermiş,
menekşe göz kırpmıyor çalı dibinde,
ruhumda mart tepiniyor inatla.

(13 yaşında)

Sınırlar Ötesi Bir Sanat Etkinliği: "Altın Post"

Rüya ÖZKALKAN

3.000 yıllık mitolojik öykü "Altın Post", İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'nın kuruluşunun 80.yılında, Tiflis Metehi Tiyatrosu ve İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'nın ortak yapımı olarak sahnelendi. 2001 yılına değin her yıl daha çok ülkeden sanatçıların katılacağı bir tiyatro oyunu olarak düşünülen "Altın Post", projesini Gürcü oyun yazarı-yönetmen Sandro Mrevlişvili önermiş. Erol Keskin'in öneriyi desteklemesi üzerine proje kabul edilerek 1994 sonbaharında çalışmalar başlamış. Oyunu, İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları dramaturgu Tank Günersel ve Gürcü oyun yazarı-yönetmen Sandro Mrevlişvili birlikte yazmışlar. Yönetmenliği de Sandro Mrevlişvili ve Çetin İpekkeya birlikte üstlenmişler. Bir yaz oyunu olarak düşünülen ve ilk olarak 25 Temmuz'da İstanbul'da Rumeli Hisarı'nda sergilenen oyun bir anlamda dünya seyircisinin de önüne çıktı; çünkü oyunu izleyenler arasında daha sonraki oyunlara katılması muhtemel ülkelere de tiyatro adamları vardı. Türk tiyatrosunun önde gelen, ünlü tiyatro sanatçıları, eleştirmenleri ve ilgili bir izleyici topluluğu önünde sergilenen oyunu İstanbul Büyükşehir Belediye başkanı da izledi. Erol Keskin'in yaptığı anlamlı bir açılış konuşmasından sonra başlayan oyun başından sonuna kadar bir sanat şöleni havasında geçti.

Oyunun konusu özetle; Argonotların, iktidar sembolü olan "Altın Post"u ele geçirmeye mücadelesi. Efsaneye göre ;cesur lason, haklı olan iktidar, kral olan amcası Pelias'tan alabilmek için "Altın Post"u ele geçirmek zorundadır. Bu amaçla 50 küreklik bir tekneyle Yunanistan'dan yola çıkan lason ve arkadaşları Ege Denizi'ni, Çanakkale Boğazı'nı ve Çarşıyan

Kayaları (İstanbul Boğazı) geçerek Karadeniz'in azgın dalgalarıyla boğuştuktan sonra nihayet Kaf Dağı'nın ardındaki Kolhis'e (Batı Gürcüstan) ulaşırlar. Ancak orada Kral Aites'in iktidar sembolü olan "Altın Post"u ele geçirmek hiç de kolay olmaz. Çetin mücadelelerden sonra, Kral Aites'in lason'a aşık olan kızı büyücü Medea'nın da yardımıyla postu ele geçiren lason ve arkadaşları, bunun aslında çürük bir koyun postundan başka bir şey olmadığını görürler. İktidarını güçlendirecek "Altın Postlar" bulmak uğrun, yüzyıllardır kanlı savaşlar yaşadığını oysa insanoğlunun gücün asıl

ARGO

kendi içinde olduğunun farkında olmadığı mesajını veren oyun, sevgiliyle babası arasında kalan Medea'nın sevgiliyle birlikte hareket etmeye karar vermesiyle sona erer.

Aslında, uzun bir dönüş yolu izleyen Argonotların dönüş yolu serüvenleri önümüzdeki yıllarda başka ülkelerinde bu projeye katılmalarıyla izlenmeye başlanacak. Başlangıçta Türk ve Gürcü sanatçıların ortak yapımı olarak sahnelenen oyun, daha sonra bu oyuna katılmak isteyen başka ülke sanatçılarına da açık olacak. Rumeli Hisarı'ndaki dört oyundan sonra 7 Ağustos'ta Amasra'da sergilenen oyun daha sonra Sarp Sınır Kapısı'na ulaştı. Orada oyunun ilk perdesi Türkiye tarafında sergilendikten sonra ikinci perdesi aynı gün Gürcüstan tarafından sergilendi.

12 Türk ve 12 Gürcü sanatçının rol aldığı ve aynı anda Türkçe ve Gürcüce sergilenen oyun bu özelliği ile, kültürün sınırlar ötesi olma özelliğini de vurgulamış oldu.

□

Sınır Tanımayan Argonotlarla Söyleşi

– *Altın Post projesi nedir? Bu proje fikri kim tarafından geliştirildi? Bu güzel öyküyü kim sahnelemeyi düşündü?*

Sandro MREVLİŞVİLİ – Altın Post projesini birkaç kelimeyle ifade etmek oldukça zor, ama ben yine de kısaca anlatmaya çalışayım. Bizler bu günü, sanat için sınırların kalktığı, kapıların açıldığı bir gün olarak görüyoruz. Altın Post projesi bu düşüncenin pratik bir uygulamasıdır. Günümüzde sanat için uluslararası bir tolerans söz konusudur. Bizim programımızda bu uluslararası toleransın içinde vücut bulmaktadır. Bu ortaklaşa oyun sahneleme projesi programı uluslararası tiyatroların sınır tanımayan bir sanatsal işbirliği ilişkisidir. Bu projenin fikri Gürcüstan'da doğdu ve Türkiye tarafından da büyük bir ilgiyle karşılandı. Başlangıçta Gürcüstan'da kafamda ufak bir düşünce olan bu projenin ayrıntıları

nı netleştirdikten sonra, İstanbul Şehir Tiyatrosu olayı daha da net olarak kavradı. Bugün, bunun artık genel bir düşünce olduğunu söyleyebiliriz ve bu düşüncenin pratiğe nasıl yansıtacağını da seyirciler gelip kendileri görsünler. Çünkü bütün sırlarımızı bugün açıklamayacağız, bir kısmını 25 Temmuz'a saklayacağız.

Çetin İPEKKAYA – Altın Post'un başlangıcında çok değerli bir dostumuzun katkısı var. Bunu hemen burada söylemek istiyorum. Prof. Dr. Nevzat İlhan Bey, İTÜ'deki mimar-arkeoolog dostumuz. O, bir vesileyle, daha doğrusu görevli olduğu UNESCO Tarihi Değerleri Koruma Komisyonu başkanlığı görevi dolayısıyla Tiflis'te Sandro Mrevlişvili ile tanıştıktan sonra, geçen yılın ağustos ayında, yani tam bir yıl önce, beraberce tiyatroya geldiler ve o vasıta ile Sandro ile tanıştık. Ondan son-

Argonotların Gürcüstan yolculuğu

Erhan ÖZÇELİK

25 Haziran. “Gürcü Argonotları” İstanbul otogarında, Tank Günersel'in de aralarında bulunduğu bir grupla karşıladık. Uzun ve konforsuz yolculuk onları bitkin düşürmüştü. Sanırım hem Gürcüler hem de biz tepeden tırnağa heyecanlıydık. Otobüslerle Muhsin Ertuğrul Sahnesi önüne geldiğimizde, genel sanat yönetmenimiz Erol Keskin, yönetim kurulu üyemiz Beklan Algan ve yönetmenimiz Çetin İpekkaya seronomiye dönüş bekliyorlardı. Sanatçı fuayesinde çay ve simit ikram ettik Gürcü dostlara. Projeyle ilgili düşüncelerini açıkladılar iki ekibin yöneticileri. Sınırların anlamsızlığı, dostluk, sevgi ve barış üzerine söyleştik. Akşam yemeğimizi İTÜ Sosyal Tesisleri'nin Roof Bar'ında muhteşem Boğaz manzarası karşısında yedik. Kişisel dostluklar buradaki yüzyüze konuşmalarla başladı.

26 Haziran. Argonotlar tam takım. Türk

ve Gürcü Argonotlar Harbiye Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu'nda buluşarak merhabalaştılar ve oyunun sahneleneceği Rumeli Hisarını gezdiler birlikte

27 Haziran. Harbiye Muhsin Ertuğrul Sahnesi'nde ilk prova. Argo'nun inşası başladı. İki dil nasıl birbirine uyacak diye merak ediyoruz, ama korku asla yok.

28 Haziran. Argo'nun kaburgası beliriyor. Meraklar yerini insanın güzelliğine bırakıyor.

29 Haziran. Argo netleşiyor. Türkiye içindeki turne için araştırmalar sürüyor. Amacımız Altın Post'un mitosuna uygun olarak Karadeniz kıyılarına uğrayarak ulaşmak sevgi postuna. Oyunun ağırlıklı rollerinden biri olan Acastus'u, Vahtang Nozadze'nin oynaması kararlaştırıldı.

30 Haziran. Ergün ve Tomris, Argo'nun donanımına üşört ve fular hazırlayarak katkıda bulunuyorlar.

ra da bu düşünceler oluşmaya başladı.

Sandro MREVLİŞVİLİ – Yani 'Don Kişot'lar birbirini anladı.

– *Sayın Mrevlişvili, Altın Post'u Şehir Tiyatroları dramaturğu Tarih Gün.ırsel ile birlikte yazdınız. Konuyu nasıl belirledinizi ve neden mitolojiden seçtiniz?*

Sandro MREVLİŞVİLİ – Başlangıçta bizim farklı düşüncelerimiz vardı. Ama İstanbul Şehir Tiyatroları Genel Sanat Yönetmeni Erol Keskin Bey bu işbirliği çalışması için, bir mitoloji konusu olan Argonotları ele almamızı önerince, bizler de hemen o an katıldık. Her şeyden önce, bir kere bu konu biz Gürcüler

için çok anlamlı idi. Çünkü eski Kolheti kültürü ve tarihi, Gürcüstan'ın genel tarihinde çok önemli bir yer tutmaktaydı. Aynı zamanda Argonotların Çankkale ve İstanbul boğazlarından geçmiş olması da Türkiye ve İstanbul için aynı önemi taşımaktaydı. Yani bu mitolojik konu her iki ülkeye de oldukça yakındı. Bu mitolojik konu ayrıca, gelecek yıllarda -ki bu proje 2001 yılına kadar sürecektir- projeye ilgili diğer ülkeleri de davet edebilme imkânını bizlere kendiliğinden vermekteydi. Çünkü Argonotlar'ın o dönemde Kolheti'de bulunan, güç ve iktidar sembolü olan Altın Post'a ulaşmak için izledikleri güzergâh bir-

1 Temmuz. Artık iyice dost olduk. Birbirimizi daha iyi anlamaya ve tanımaya başladık. Natali ve Gaffar, Gürcüce çevirilerle bize yardımcı oluyorlar. Bu iki insan tam bir köprü görevi görüyor Argonotlar arasında. Gaffar oyunun metin aşamasında daha etkin, Natali ise prova aşamasında...

3 Temmuz. Argonotlar şarkı söylüyor, dünyadaki bütün olumsuzluklara, bütün çirkinliklere inat.

4 Temmuz. Çocukluğumun hayalini süsleyen Gürcüstan'a gitmek kesinleşti. Gürcü dostlarımla biraz daha birlikte olabileceğim için mutluyum. En az Argo'nun inşasına katıldığım kadar mutluyum Gürcüstan'a gidiyor olmanın.

5-8 Temmuz. Argo'nun inşası Argonotlar arasındaki sıcaklığı ve sevgiyi artırıyor. Gürcüler ve Türkler giderek bütünleşiyor. Bizim Argo'nun yola çıkış amacı buydu zaten. Gürcü dostlarımız İstanbul'a almaya başladı. Hatta aralarında birkaç Türkçe kelime öğrenip konuşmaya çalışanlar bile var.

10 Temmuz. Argonotlar Ortaköy meydanında motora binerek deniz turu atırlar. Belki de sıkışık kapanan ve Karadeniz yolunu kapayan kayaların arasından nasıl geçeceğini provasıydı bu.

11 Temmuz. Argo'nun inşasında çalışan bütün Argonotlar ve onların yanındaki herkes gerçekten altın gibi. Argo'da bu yüzden gızyaşı yok. Bizim Argo'muz sevgi Argosu.

12-14 Temmuz. Hep şarkı söylenmez ki gemi yapımında... Yoğun çalışma temposunu gerginliği de yaşanabilir yapı yerinde... Ama, Argo'nun yapımı tüm hızıyla sürer yine de...

15-17 Temmuz. Argo'nun iskeleti bitti gibi. Gemimiz artık Karadeniz'in sularına çık-

maya hazırlanacak. Son hazırlıklar yaklaşıyor. Boyası ve cilası yok henüz.

18 Temmuz. Tomris İncir ve Ergün İşildar tüm Argonotlar, İncir'in ablasının davetiyle bir araya getirildiler. Yine iki dilde şarkılar çalındı, söylendi.

19 Temmuz. Gürcüstan'a az kaldı. Karadeniz'in diğer kıyısını, dahası benim sahilimin uzantısını göreceğim. Bu yalnızca benim/bizim değil, iki ulusun da sahil. Ve biz Argonotlar bunun kesinlikle gerçekleştireceğiz. Öntümüzdeki yıllardan itibaren iki değil üç, dört ve eklenerek çok uluslu bir Argo tayfası oluşturacağız ve sınırları kaldıracamız sevgilerin önünden.

20-23 Temmuz. Harbiye Muhsin Ertuğrul Sahnesi'ndeki son provalarımız. Artık Rumeli Hisarı'nda çalışıp oyunu oynayacağız. Bayan Mrevlişvili, Metehi Tiyatrosu'nun müdürü Bay Kandit ve Dr. Nino da prömiyer için Türkiye'de.

24 Temmuz. Rumeli Hisarı'nda Boğaz'a karşı sürüyor bu kez Argo'nun inşası. Artık son günler. Argonotlar yarı denize açılacaklar.

25 Temmuz. Ve Argo sularında...

26-28 Temmuz. Argomuz İstanbul Boğazı'ndan geçmeyi başardı... Artık Karadeniz yolu açık...

1 Ağustos. Altın Argonotlar, Gürcüstan'daki rol değişimi için prova yapıyorlar. Bazı roller Gürcüstan'daki gösterilerde Gürcü Argonotlar tarafından oynanacak.

3-4 Ağustos. Hüzün ve sevinç dolu günler... Son İstanbul günleri. Türk Argonotlar aileleriyle vedalaşıyor. Haklılar, çünkü bu hiç de kolay bir yolculuk değil. Oldukça yorucu ve uzun sürecek bir yolculuk.

6 Ağustos. İşte, yolculuk başladı. İstan-

Tarik Günersel, Sandro Mrevlişvili, Çetin İpekkaya

çok ülkeyi içine almaktaydı. Ben ve değerli dostum Tarik Günersel, işte bu temel üzerine Altın Post oyununu yazdık. Nasıl bir oyun olduğunu seyirci 25 Temmuz'da gelip Rumelihisarı'nda görsün.

– *Altın Post'un konusunu biraz daha açıklar mıyız?*

Çetin İPEKKAYA – Bay Sandro'nun da dediği gibi Altın Post meselesi ilk etapta iki ülkeyi çok ilgilendiriyor. Bugünkü Mora Yarımadası'ndan hareket eden Argonotlar, önce Limni Adası'na, daha sonra da Çanakkale Boğazı'na geldiler. Fakat Çanakkale Boğazı'nın efsanedeki yeri çok önemli, zira oradan koçun sırtında kız kardeşi Helen ile beraber gelen

Frikos, kardeşinin koçun sırtından düştüğünü gördü tam Çanakkale Boğazı'nda. Ondan sonra oranın adı "Helen'in Köprüsü" oldu. Derken Argonotlar Lapsekî'ye, oradan İstanbul Boğazı'ndaki çarpışan kayalara -aslında bunlar bizim boğazın girintileri ve çıkıntılar tabii ki uğrayıp, Amasra'da konakladılar. Daha sonra da Sinop, Ordu, Giresun, Trabzon ve oradan da Batum'daki nehir kanalıyla Poti, Kutaisi ve Tiflis'e gittiler. Efsanede Altın Post'un saklanmış olduğu Ares'in ormanı bugünkü Kutaisi'de.

Postun sahibi olan Kral Aites o zamanki Kolheti kralı ve büyücü kızı Medea. Şimdi, o kadar yakın ki mitoloji iki ülkeye, Türkiye ve Gürcüstan bu işin başrolünü oynamışlar günümüzden 3 300 yıl önce, bu kadar eski dostluk, ortaklık varmış demek ki.

– *Bu oyun sahnelenirken ilginç bir uygulamaya yapılacak. Hem Türkçe, hem de Gürcüce sahnelenecek. Efsanenin geçtiği diğer ülkelerde oynandığında da aynı uygulama devam edecek.*

Çetin İPEKKAYA – Evet, aynı uygulama, yani çok dillilik giderek artarak devam edecek. Şu anda oyuncular karşılıklı Türkçe ve Gürcüce oynuyorlar. Bu projeye katılmak için bi-

bul'da sonra Amasra'da konaklayacağız. Yine şarkılar... Argo'nun otobüsünde sevgi şarkıları söylendi iki dilde. Sahnede olduğu gibi yolculukta da omuz omuza, el ele, yürek yüreğe hareket ediyoruz.

7 Ağustos. Argo gemisi, Amasra'da demir attı. Yüzyıllar sonra aynı limandayız. Yaklaşık 1 500 kişi karşıladı bizi.

8 Ağustos. Amasra limanından demir aldık. Trabzon Aksular Otel'de konakladık gece. Altın Argonotlar, adım adım sevgi postuna yaklaşıyor.

9 Ağustos. Trabzon limanından ayrıldık ve Hopa'da demir attık. Hopa parkında Türkiye'deki nos gösterimizi sunduk. Sevgi postuna Hopa halkı uğurladı bizi. Sarp Sınır Kapısı'ndan sevgi cümleleri söyleyerek ve alkışlar arasında yürüyerek geçtik. Bir ülkeden başka bir ülkeye hiç olmazsa bir kere sınırlar kaldırılmalı dileğiyle arama tarama yapıma-

dan, güven duyularak geçtik. Eh, bu da bir şey... Aynı günün gecesi Poti'deyiz. Savaşın tarumar ettiği bir spor kompleksinde konakladık.

10 Ağustos. Şimdi merhaba deme sırası Gürcüstan'da... Argonotlar, Gürcü halkını selamlayarak sevgi postuna yürüyor. Her şey güzel. Savaşın çirkin izi Argo tayfasını etkilemiyor. Savaşı yaşamış olmasına karşın Altın Argonotlar alkışlıyor Gürcüstan halkı.

11 Ağustos. Argo Hobi'deydi bugün. Hobbiler sevgi postuna sevgiyle gitmemiz için moral verdi. En güzel Gürcü yemeklerini ve Gürcü içkilerini sundular bize. Kutaisi'de eski bir saray olan askeri orduevinde kaldık.

12-13 Ağustos. Kutaisi halkıyla kucaklaştık. Ve Zastaponi'ye yol aldı Argo... Argonotlar sevgi postuna ulaşmak için sabırsızlanıyor. Dolayısıyla daha fazla konaklamadan Tiflis'e doğru şişirdik yelkenlerimizi. Ve sa-

ze başvuran ülkeler arasında şimdilik Ukrayna ve İspanya var. Eğer bu katılım gerçekleşirse gelecek yıl oyun dört dilde oynanacak ve altı sene sonra da 12 ülke katıldığında 12 dilde oynanıyor olacak. Seyirciye Tanrı güç versin, çünkü oldukça çok sesli bir oyun olacak.

– *Türkiye’de nerelerde oynayacak?*

Çetin İPEKKAYA – Türkiye’de önce Rumeli-hisarı’nda başlayacağız, 25 Temmuz saat 21:30’da. Oradan 2 Ağustos’ta Çanakkale Çimenlik kalesine gideceğiz. 7 Ağustos’ta Amasra’da sonra Ordu, Trabzon’da ve Sarp Sınır Kapısı’nda birinci perde Türk tarafında ikinci perde Gürcü tarafında olmak üzere sembolik olarak oyunumuzu çınayacağız ve daha sonra da Gürcüstan’da turneye devam edilecek.

– *Altın Post oyununda 12 Türk, 12 Gürcü sanatçı yer aldı. Aynı anda hem Türkçe hem de Gürcüce oynayacaklar. Bu oyun gerçekten zor ve yorucu bir çalışma gerektirmiş olmalı berbalde. Acaba kaç ay sürdü provalar?*

Sandro MREVLİŞVİLİ – İlk başlarda Çetin Bey İstanbul’da, ben de Tiflis’te olmak üzere birbirimizden bağımsız olarak çalışıyorduk. Ancak beraberce yapılan yoğun provalar 26 Haziran’da İstanbul’da başladı. Ve ben burada, İstanbul’daki bir-birbuçuk aylık provalarımız süresince bizlerin her türlü ihtiyacını karşılayan, Türk konukseverliğinin güzel örneklerini veren ve bu organizasyonu üstlenen, öncelikle İstanbul Büyük Şehir Belediyesi’ne ve daha sonra da Şehir Tiyatroları’na teşekkür ediyorum. Çünkü bu hiç de kolay bir iş değil.

Bizlere gösterilen bu ilgi ve konukseverliği boşa çıkarmamak için elimizden gelen gayreti sarfedeceğiz.

– *Altın Post projesi, Uluslararası Karadeniz Tiyatro Enstitüsü’ne atılan ilk adım galiba. Ama asıl Türk tiyatrosuna neler getirecek sizce?*

Çetin İPEKKAYA – İzin verirsiniz sadece Türk tiyatrosuna demek istemiyorum. Çünkü gerçekten tahmin ediyorum ki, bu proje sadece Türk tiyatrosuna değil, dünya tiyatrosuna da bir şeyler getirecek, kazandıracak. Tabii ki bu yaptığımız şey sadece bizde yapılmıyor. Bu uzun yıllardır çeşitli ülke tiyatrolarında deneniyor ve artık herkes, dünya insanlarının birbirleriyle aynı sanat potası içinde nasıl birleşebileceğini, nasıl birbirlerini anlayabileceklerini, nasıl beraberce sanatın tadını çıkarabileceklerini araştırıyor.

– *Şayın Sandro Mrevlişvili’nin son sözü ne olacak?*

Sandro MREVLİŞVİLİ – Ben izin verirsiniz her zaman yaptığım gibi, bu sohbeti de Latince bir özdeyişle bitirmek istiyorum: “İnsanoğlunun yapamayacağı hiçbir şey yoktur, yeter ki azmetsin!”

*Tiflis Metehi Tiyatrosu Genel Sanat Yönetmeni Sandro Mrevlişvili ve İstanbul Şehir Tiyatroları yönetmenlerinden Çetin İpekkaya ile 7 Temmuz 1995 tarihinde İstanbul Radyosu’nda “Gecenin İçinden” adlı pogramda yapılan bu söyleşiyi **çveneburi** dergisi için Gaffar YILMAZ hazırladı.

haba karşı Otel Acara’ya ulaştık. Bazı arkadaşlar otelde yeteri kadar yer olmaması nedeniyle Gürcü arkadaşların evlerine konuk oldular. Sevgi anları sürüyor. Artık sevgi postunun ucundan tuttuk sayılır.

14 Ağustos. Tiflis’in dışında, içinde sınıpların dolaştığı bir çam ormanında piknik düzenledi Gürcü Argonotlar. Ev yapımı şarapla kuzu çevirme yedik. Yine şarkılar ve yine el ele oluş...

15 Ağustos. Sevgi postunu alabilmek için Rustaveli Tiyatrosu’nda hazırlık...

16 Ağustos. Rustaveli’de Argonotların gövde gösterisi... Oyundan sonra Gürcü yönetmen tüm Argonotları evinde bir araya getirdi.

17 Ağustos. Rustaveli’de ikinci gösteri... Tiflis gezisi... Argonotlar aralarında Medea’yı ad alarak dönecekler geriyec... Yani mitoloji de böyle... Ama bizim Medea’mız kızının ve

kocasının yanında kalacak.

19 Ağustos. Argo gemisi Tiflis’ten ayrıldı. Yolumuzun üstünde Batum var. Ama Acaralı yetkililer oyunumuza alkış tutmayı pek istemiyorlar. Argonotlarda yılmak yok, Batum’da oynamanın yollarını arıyoruz... Ama Batum’da konaklama şansı tanınmadığı için Rize’ye geçerek orada Öğretmen Evi’nde konakladık.

20 Ağustos. Dedim ya, Altın Argonotlar inatçı. İnatçı, çünkü işleri sevgi, sevgi oluşturmak... Yeniden Batum’dayız. Ve tahmin ettiğimiz gibi Batum’da demirleyemedik. Hüzünlü bir ayrılış yaşadık... Batum Tiyatrosu’nun önündeki park Argonotların gözyaşlarıyla sulandı. Küçük çocuklar gibi ağlaştık, uzun uzun sarıldık... Hani derler ya “Ölüm allahın emri, ayrılık olmasaydı”... Sevgiler olduğu sürece sürece Argo’nun yolculuğu... Tiyatro biraz da bunun için değil midir?

Köyümden Notlar

Ali BAYAR (TİKANADZE)

Artvin'e bağlı Borçka ilçesinin kuzey kesiminde, Gürcüstan sınırına yakın bir köy olan Karşıköy (Heba), Muratlı (Maradit - Maraditi) bucağı sınırları içinde kalır. Yeşillikler içinde kurulu bu köyün batı yakasından Çoruh Irmağı geçer, ırmak Muratlı'dan sonra Gürcüstan topraklarına girer. 1990 genel nüfus sayımına göre 2 186 kişinin yaşadığı Karşıköy'ün başlıca gelir kaynağı fındık ve çaydır. Daha önce inşaatına başlanan çay fabrikasının 1980 sonrasında faaliyete geçmesiyle birlikte köyde ekonomik canlanma görüldü; fabrikaya bağlı olarak az da olsa dışarıdan köye bir göç oldu. Oysa köyün nüfusunun büyük bölümü, tarım alanlarının yetersizliği nedeniyle daha önce büyük kentlere göç etmişti. Bugün büyük kentlerde yaşayan nüfusunun köyle ilişkisini koparmadığından olsa gerek, köy halkı yeniliklere açık ve ayak uydurmakta zorlanmıyor.

Benim de akrabalarının büyük bir bölümünün orada olması nedeniyle, yılda bir kez köyüme gitmeye çalışırım. İki-üç yılda bir gittiğim de olur. Ciddi bir araştırma yapmamış olmama karşın, artık "tarih oldu" denebilecek eski bir gelenekten söz edeceğim size. Biraz daha eskilerde de pek rağbet görmeye başlayan bu geleneğe "başörtü kapma" deniyormuş. Bu eski gelenek, kızı istemek için kız tarafının karşısına çıkacak cesareti kendisinde bulamayan ya da gözüköyüğü kızı o anda ekonomik koşullarının iyi olmaması nedeniyle istemeyen, ama kızı bir başkasının talip olmasını da engellemek isteyen erkeğin, herkesin görebileceği ortamda kızın baş örtüsünü kaparak elde etmesidir. Başörtüsünü kapıran kızın durumu "namus meselesi" yapıp o kızı başka kimse istemezmiş. Kız tarafının böyle bir duruma alacağı tavrı çok sert olacağı için, baş örtüsünü kapayan kişi, sözü sayılır kişileri araya koyarak usulüne uygun bir biçimde kızı istemiş. Aracı kişiler de olayı tatlıya bağlarlarmış. Bazen de beklenen mutlu son gerçekleşmez, söz konusu kız delikanlıya

verilmez, o köyün dışına gelin gönderilmiş. Böyle durumlarda kız tarafı ile başörtüsünü kapayan delikanlı tarafı arasında küslük ve dava sürüp gider, sonuçta kötü olaylar da meydana gelirmiş.

Benim de yetiştiğim yakın tarihlerde düğünler köyün en uygun yeri olan okul bahçesinde yemekli bir şekilde yapılıyordu. Yemek servisinin sonunda kimse sofrayı terk etmez, bahşiş tepsinin gelmesini bekler ve gönlünden kopan parayı tepsiye koyardı. Bu arada akordiyon (garmon) eşliğinde, genelde birbirini tanıyan tüm misafirler, kadın-erkek birlikte horon tutarlardı. (Şimdilerde ise, salon düğünlerinin rağbet görmesi nedeniyle yemekli düğün şölenleri neredeyse yapılmıyor.) Düğün sonunda gelinin baba ocağından ayrılmasına aileden bir kadın eşlik eder, gelinle birlikte damat evine yatıya giderdi. Buna "dade-dade gitme" denirdi. Konu açıldığında anne-baba, kızlarının evlendiğini anlatmak için "kızımızı göçürdük" ya da "kız göçtü" deyimi kullanırlardı. Kirveliğe önem verirdi. Kirvenin en büyük hediyeği vermesi beklenir ve kirve baba yarısı kabul edilip çocukları kardeş gözüyle görülüyümlen aralarında, istisna durumlar dışında, evlilikler yapılmazdı. O tarihlerde yakın akraba evlilikleri olmasına karşın pek de rağbet görmezdi. (Şimdi yakın akraba evlilikleri daha çok görülmektedir.) Aynı soyadı taşıyan uzak akrabalar birinci derece akraba gözüyle görülür, karşılıklı ilişkiler bu hava içinde olurdu. Uzak akrabaları ima edecek davranışlardan, kırıngılığa yol açacağı için kaçınılırdı. Öteden beri Karşıköy'de konuşma dili Gürcüce olduğu için, güzel Türkçe öğrenmek ve konuşmak için çocuklarına Gürcüce konuşmalarını öğütleyen aile büyükleri, Sarp sınır kapısının açılmasıyla birlikte Gürcücenin de gerekli olduğunu ve iyi ki bu dili bildiklerini söylemektedirler.

□

KUVERSİT

İç ve Dış Cephe Kaplaması

KULLANILDIĞI ALAN

Dış Cephe	İnce sıva, Brüt beton ve beton panolar
İç Mekan	İnce sıva, alçı ve beton panolar Ahşap ve mamulleri separatörler Genelde su emebilen ve alkali olmayan tüm yüzeylerde

NİTELİKLERİ

- Ultraviyole ışınlarından dolayı solmaz
- Ateşe dayanıklıdır
- Su geçirmez
- Yıkabilir
- Nefes alma özelliğine sahiptir
- Her iklim koşuluna fevkalade dayanıklıdır
- Küf oluşturmaz
- Esnektir, Sıva alt yüzeyindeki çatlakların, yüzeye yayılmasını önler

Her zaman, doğal

KUVERSİT

İç ve Dış Cephe Kaplaması

*Uzundur,
Sağlamdır, Güzeldir...*

KÜPÇÜLER MAH. KARA SK. NO: 3 ADAPAZARI
FABRİKA TEL : (0264) 273 57 42
İSTANBUL TEL: (0216) 389 20 13 FAX: (0216) 389 51 56

Köyün Maskesi

Prof. **Davit KOMAHİDZE**

Arzu Elif Akdemir

Sarp Sınır Kapısı'nın açılış günüyle birlikte Türkiye Cumhuriyeti ile Gürcüstan Cumhuriyeti arasındaki ilişkiler tümüyle değişti. Türkiye'de yaşayan soydaşlarımızla akrabalık ve dostluk ilişkilerimiz canlandı. Hükümetler arasında "Dostluk ve Karşılıklı Yardımlaşma Anlaşmaları" yapılmaya başladı. Tiflis ve Bursa uzun süredir kardeş kent. Gürcüstan'ın ve Türkiye'nin diğer kentleri arasındaki ilişkiler de sürüyor. Sporda ve eğitimde büyük bir yakınlaşma ortaya çıktı.

Bu sıcak ve dostane ilişkiler bize, soydaşlarımızın Sayın Şükrü Kaya Akdemir'in kızı Arzu Elif Akdemir'in de öğretim için Gürcüstan'a gelmesine olanak tanıdı. Arzu daha çocukken atalarının Gürcü olduğunu duymuş, ama Gürcüstan hakkında hiçbir şey duymamıştı. Ailesinde de Gürcüce konuşulmüyordu. Büyüyünce sanatla ilgilenmeye başladı; yüksek öğrenimini de bir sanat dalında yapmak istedi. Ancak 1988 yılında üniversite seçme sınavında İktisat Fakültesi'ne girdi. Daha sonra Uluslararası İstanbul Film Festivali'nde bir Gürcü filmini izledi; bu filmin etkisiyle Gürcüstan'la ilgilenmeye başladı ve Gürcüstan'ı görmeye karar verdi. Ama yalnızca görmeye değil, atalarının geldiği halkı tanımak ve Gürcü sinema sanatını da öğrenmek istedi. Gürcüstan'a gitmeyi ve orada öğrenim görmeyi o kadar çok istiyordu ki, gidiş belgelerini ailesinden habersiz kendi başına hazırladı.

1990 yılında bir öğrenci grubuyla birlikte Tiflis'e geldi ve hazırlık sınıfına başladı. Ertesi yıl Şota Rustaveli Tiyatro Estiütüsü'ne bağlı Si-

nema Fakültesi'ne yazıldı. 1993 yılında Tiflis'teki bazı olumsuz koşullar nedeniyle Batum'a geldi. Burada, Acara Film Stüdyosu'nda *Satnoebata Kibe* (yönetmen Niko Suladze) filminin çekimlerinde deneyim kazandı. Bu arada kendi senaryosu üzerinde çalışmaya başladı. Azimli bir çalışmanın sonunda *Soplis Niğabi* (Köyün Maskesi) adlı senaryosunu yazdı. Senaryo, Acara'nın şirin bir köyünde geçiyor ve orada yaşayan köy halkını konu alıyor. Ayrıca eski mimari yapıları, köyün doğal yapısını ve dramını anlatıyor. Senaryoyu değerlendiren yönetmen Niko Suladze şöyle diyor: "Her yaşın kendine özgü bir bakışı vardır. Doğa sık sık, kendi yasalarını gençlere kabul ettirmeye çalışır. İşte bu gibi durumlarda ortaya çıkar ne istediğini bilen azimli, farklı insanlar. İşte filmi kahramanı Zeynep de böyle bir insan." Senaryonun yazarı ise çekeceği film için şunları söylüyor: "İnsanların özgür olmaları, yaşama ve dünyaya kapalı kalmamaları ve özgürce kendi yollarında gidebilmeleri gerektiğini anlatmak istiyorum."

Ben Arzu'yu daha önce hakkında yazılan haberlerle, gazeteci Marine Mitiasvili'nin *Acara* adlı gazetede çıkan bir yazıyla tanıdım. Şimdi Acara Film Stüdyosu ve çalışanları ile yakın ilişki içindeyim. Bütün meslektaşları Arzu'ya çok değer veriyorlar. Onu, yeteneği, çalışkanlığı, çok yönlülüğü ve mesleğine olan büyük sevgisiyle takdir ediyorlar.

Ben inanıyorum ki geleceğin yönetmeni Arzu, çok yönlü sinema sanatında ilerleyecek ve büyük yeteneği ile insanları düşündürcek. En azından insanların zihinlerinde bir soru işareti bırakacak. Biliyorum zaman geçecek ve kendisiyle hesaplaşma zamanı gelecek. Ve onun içindir ki, sadece kendi için değil, tüm insanlar için bir şeyler yapmak istiyorum.

Arzu Elif Akdemir (İremadze), bu ilk kısa metraj filmini çekebilmek için destek bekliyor, bir sponsora ihtiyacı var. Ben bu çalışmaya destek verecek kişilerin, çalışmanın ortaya çıkmasından sonra, destek vermiş olmaktan büyük bir onur duyacaklarına inanıyorum. Arzu üzerine bir değerlendirme yazan Mitiasvili'nin dediği gibi, "yardımlarla, açıklıkla, günahlarla dolu yaşamı sürdürüyor. Biz, insanlara zamanında destek çıkaralım ki, kötülükler bizden uzakta kalsın". □

Acı Bir Anı

Ali BAYAR (TİKANADZE)

İkinci Dünya Savaşı'nın sona erişinin 50. yılı yerkürenin bir ucu Amerika'da coşkuyla kutlanırken, bir diğer ucunda, Japonya'da acıyla anıldı. Öyle görünüyor ki, bu korkunç savaşın üzerinden 50 yıl geçmesine karşın yerkürede değişen fazla bir şey yok. Balkanlar'da, Kafkaslar'da "çocuklar şeker yiyemiyor" hâlâ...

Bu kutlamalar bana, 1993 yılında gittiğim Batum'un Nabe köyündeki Nakaşidze'lerden, adını şimdi hatırlayamadığım bir dedenin, İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyet ordusunda Almanlara karşı savaşırken başından geçen acı bir anısını hatırlattı. Güncelliği nedeniyle bu küçük anıyı sizlerle paylaşmak istedim.

Söyle anlattı dede:

"Cepheydik. Çok kapalı ve puslu bir gündü. Önümü zor görebiliyorduk. Farkında olmadan bir grup olarak birliğimizden kopmuşuz. Bir anda yüzüze geldik Alman askerleriyle. Daha sonra esir kaldığımız yerde fark ettim, kolumdan ve sırtımdan süngülenmişim."

Dede önce kolunu sıyırdı, sonra da sırtını açtı. Kolunun iç kısmı koltukaltından dirseğine kadar, sırtında ise kavisli ve uzun bir kesik izi vardı. Anlatmaya devam etti:

"Hemen hemen üç aya yakın bir süre esir kaldım ellerinde. Bu arada hep kaçmayı düşündüm ve sonunda karar verdim. Kaçacak-

tım. Kendilerine çok güvendiklerinden olacak, yalnızca bir silahlı asker eşliğinde yiyecek erzaklarını kamyondan mutfağa, mutfaktan da kamyona çöpleri taşıyordum. Kamyona çöptü getirdiğimde aklımdan geçeni bir anda gerçekleştirdim. Alman askerin boynuna sarılarak bir elimle belindeki kasaturayı çektim ve olanca gücümle göğsüne sapladım. Kasatura elimde yakındaki ormana doğru koşmaya başladım. Ormana daldıktan sonra takip edilme korkusu ve heyecanıyla günlerce, kaç gün olduğunu bilmiyorum, yol aldım. Sonunda kurtuldum. O kasatura bugün hâlâ bendedir."

Torununa kasaturayı odasından getirmesini söyledi. Kasaturayı getiren torunu onu bana uzattı. Baktım. Parlatmak amacıyla bilediği kasatura özelliğini bir hayli kaybetmiş, üzerindeki yazı okunmaz olmuştu. Bu kasaturayı düşününce Dağıstanlı büyük ozan Resul Hamzatov'un "Hançer Üzerine Yazılar" adlı şiirini hatırlamamak mümkün değil.

"Güneşin altında yüzyıl kalsa da
Asla kurumaz üstündeki kan asla
Hançer saz değildir gerçi
Ama yine de iki şarkı bilir.
Biri ölüm üzerinedir
Özgürlük üzerine biri"

Çveneburi'den Çağrı!

Çveneburi dergisi, "Çveneburi Potreler" adı altında, Türkiye'de Gürcü kültürü, sanatı, halk dansları, müziği gibi, değişik alanlarda etkinlik gösteren kişileri tanıtan yazılara yer verecektir.

Bunun ilk örneği olarak, Hayri Hayrioğlu verilmiştir. Yaşamınızı ve etkinliklerinizi anlatan yazılarınızı, fotoğraflarla birlikte bize gönderiniz. İlginize Çveneburi dergisi adına şimdiden teşekkür ediyoruz.

Antalya'da Bir Gürcü Ressam

Mustafa YAKUT (Guram HİMŞİAŞVİLİ)

9 Temmuz 1995, Pazar. Türkiye Denizcilik İşletmeleri Antalya Dinlenme Tesisleri'nde dönemin son akşamı. Kamp sakinleri dönüş hazırlığı içinde; kimi valizlerini hazırlıyor, kimi odasını boşaltıyor. Akşam yemeği, gidecek olanlar dikkate alınarak bir saat önceye alınmış ve biz çay bahçesinde oturup son Akdeniz gecesinin tadını çıkarmaya çalışıyoruz. O sırada, Okan Kaptan elinde bir tabloyla geliyor ve sanki bize bir şey müjdeliyor. Biz tabloya bakarken Okan Kaptan açıklıyor: "Bir Gürcü ressamın tablosunu aldım. İşte bakın ismi Grigori Kiknadze. tablolarını çok beğendim. Ben kendisi ile görüşemedim ama Antalya'da imiş.Adresi şu kartta yazılı, görüşmek istersiniz düşüncesiyle aldım."

Okan Kaptan'dan aldığımız bu ipuçları ertesi sabah bizi, kamptan ayrılıp Konya'ya doğru yola çıkmadan önce, son günün ilk işi olarak Antalya-Kaleiçi'ndeki Halıhan Mağazası'na yöneltti.Halıhan'da Grigori Kiknadze'nin satışı sunulmuş tablolarını gördük. Kendisinin ise

Sanatçılar Bahçesi'nde olduğunu öğrendik.

Bahçeye vardığımızda, sanatçıyı fırçası elinde, masaya eğilmiş çalışıyor bulduk. "Gamarcoba!" dedüğümüzde, şaşkınlık ve sevinç dolu gözleriyle bir an bizi süzdü ve "Gamarcoba!" diyerek bizimle kucaklaştı. O anda, sanki uzun süredir görüşmemiş eski iki dost gibiydik. Birbirimize bakıyor, eşimi ve çocuklarımızı birbirleriyle tanıştıyor, doyasıya Gürcüce konuşmaya çalışıyorduk.

Kısa zamana sığdırdığımız sohbette, kendisinin yaklaşık bir yıldır Antalya'da olduğunu, Türk sanatçı dostları sayesinde sergiler açarak, yapıtlarını satarak yaşamını ve Tiflis'teki eşiyle çocuklarının geçimini sağlamaya çalıştığını, ikiz erkek çocuklarının da tatil nedeniyle yanında olduğunu öğrendik.

Kiknadze'nin gönlünde yatan isteklerden biri de İstanbul'da sergi açmak.

Gagimarcos Grigori Kiknadze! Seni ve yapıtlarını İstanbul'da görmek umuduyla!

□

çveneburi'den Çağrı !..

çveneburi dergisi, Türkiye'deki Gürcülerin yaşadığı köyleri tanıtan yazılara yer verecektir. Bunu gerçekleştirmek için siz değerli **çveneburi** okurlarından katkı beklemektedir. Köyünüzün tarihini, eğer göç yoluyla gelinmişse nasıl ve ne zaman göç edildiğini, nüfusunu, yaşam biçimini, gelenek ve görenekleri, Gürcüce konuşulup konuşulmadığını, doğum, nişan ve düğün âdetlerini, varsa geleneksel şenlikleri, hâlâ anlatılmakta olan masal ve hikâyeleri, gerçek yaşamdan ilginç olayları vs. bize yazıp gönderiniz. Köyünüzün fotoğraflarını ve köyde yaşayan kişilerle ilgili ilginç fotoğrafları da yazınıza ekleyiniz. Yazınızı hazırlarken 14. sayıda yer alan Maçaheli köylerine ilişkin yazıdan yararlanabilirsiniz. Bu çalışmaya yapacağınız katkılardan dolayı **çveneburi** dergisi adına şimdiden teşekkür ediyoruz.

KOCAKARI DUALARI

Derleyen . Fevzi ÇELEBI

სურდის ლოცვა

სურდუ მოვდა ადვილათა
 რა მთავრთვით სდილათა
 აბლი იაბლი საუომ ჭვარტლი
 სურდუ შევკარ მეგბორწიკე
 ძაღლის კუდზე გამოვკიდე
 ძაღლი ვაღმა ვავასდუმლე
 სურდუ წვალმა წავასდუმლე
 შუბერე...

სირსვილის ლოცვა

სირსვილი სნავდა უანასა
 აღაგურდისა ზაღასა
 სარს ტავაკი უტკედობოდა
 სირსვილის ძირი უხმებოდა
 შუბერე...

უიუვის ლოცვა

აუიუვი მუიუვი
 ცხრამარჩილთ ცხრა უიუვი
 აქიდან წედი
 წეი და მუხას გამიები
 წეი და წოთელას გამიები
 წეი და წაბლს გამიები
 შუბერე...

დატკეცილი ნაღმეები

დაუთაზე, დათაზე
 ზისკაზე, პარკაზე
 დატკეცილი, დაბუჭილი
 გასხილი, გახარებული
 შუბერე...

შიშისა ლოცვა

შინა შინა შინა
 რამ შავაშინა
 დედამ შავაშინა თუ
 მამამ შავაშინა
 (უკვლად დეითლებად)
 მელაი ქანდარას
 ქათამი საბუდარას
 არ უშინაი ჩემ შვილის
 (ან სახელი ითქმება)
 გასჭრის და შინა გვიარს
 შუბერე...

სამარტეილთს

ატივრო მარტეირო
 პილწი საქარიო
 შა მისვალ?
 შა მივალ და მარტეილთან
 სისხლი სანძქელათ
 ბილი საჭქელათ
 ძვლი სახრელათ
 ფერიანსა ფერს ავართვამ
 უფეროსა ფერსა მივცემ
 გერც ფერიანსა ფერს აართვამ
 გერც უფეროს ფერსა მივცემ!
 დაგჭრი ჩემ ბარსი დანათა
 ჩაბერა ვახასა ქოთანში
 წავიღებ ვახისა შთასა
 არცა გეძმოდეს მამლისა უივილი
 არც და უურუ ხარისა ბღავილი
 შუბერე...

თვალისა

აღიოსა, მღიოსა
 შვილოცავ თვალისასა
 შიგნისასა გარესასა
 წხრათი ბერი ქალისასა (ან კაცისასა)
 მოვდოდა ძავი წვალა
 მას მოქონდა ძავი გველი
 გავაბევი შავი გველი
 ჩავუქე ჩემი ფავარჯინაი
 ამოვლევი ძავი ქონა
 გუკიდე ღობესა ზგნებოდა ქარდებოდა
 ვისცხამ ავის სულით
 ავიანაკვით წვინდი გიორგი
 ლახთი ბოზანი
 ქაცვი ეკალი მის თვალებში
 გიეჯარა გამიეჯარა
 (თუ შავი თვალაა ძავი, თუ ზრელთვალაა
 ზრელი თვალებში ითქვასნა)
 შუბერე...

Kaynak kişi: Ayşe ÇAKAR [ქისწილიშვილი]
 Doğum yeri ve yılı: Düzce - 1930
 Ailesinin göç ettiği yer: Batum

Deda Ena'dan

ვირის ჰკუბ

მარილით დატვირთული ვირი მდინარეში გადიოდა; წაიფორხილა და წველში ჩაწვა.

მარილი დადნა, საპალნე ბეჭრად შეუმსუბუქდა და ვირი ადვილად ადგა: ”

ეს კარგია, შენმა მზემ, იფიქრა ვირმა:

წველმა კიდევ გამაგრებდა და საპალნეც შემიმსუბუქა!

კვლავისათვის ამას კარგად დავიხსოვებო”. რამდენისაზე დღის შემდეგ ამ ვირს

ღრუბელი აჰკიდეს და იმავე გზაზედ წაიუვანეს.

შუა წველში რო შევიდა, ვირი განძობას წაიქცა: ეგონა, ტვირთი ეხლაც შემიმსუბუქებო. ის კი არა, ღრუბელი წველით გაიქვინთა, ტვირთი საშინლად დაჰძიმდა, უგუნური ვირი ვეღარ წამოდგა და დაირჩო.

Eşeğin aklı

Tuz yüklü eşek dereyi geçiyordu; tökezledi ve suya yattı.

Tuz eridi, yük iyice hafifledi ve eşek kolayca kalktı. “Bu iyiymiş, vallahi,

diye düşündü eşek; su hem serinletti ve hem yükümü

hafifletti. Yeniden gerektiğinde bunu mutlaka hatırlamalıyım.”

Birkaç gün sonra bu eşeğe sünger yüklediler ve aynı yola götürdüler.

Suyun ortasına gelince, eşek kasten düştü:

yükü şimdi de hafifler, sandı. Hafiflemek bir yana, sünger suyu

çekti, yük korkunç ağırlaştı, talihsiz eşek bir daha kalkamadı

ve boğuldu.

Adres Değişikliği

Adresimiz ve telefon numaramız değişmiştir.

**Lütfen, yeni adres ve telefon numaralarıyla
ilişki kurunuz.**

Aslan ile Tilki

Türkçesi : Fahrettin ÇİLOĞLU

Aslan çok hastaydı ve ininde hareketsizce yatıyordu. Çeşit çeşit hayvanlar onu görmeye geliyordu. Hastanın yanına gelenlerden hiçbirinin eli boş değildi, meyve, sebze, et ve ceviz getiriyorlardı... Hastanın iyileşmesi ve hoş vakit geçirmesi için herkes üstüne düşeni yapıyordu. Köstebekler ormandan odun parçaları getirdiler ve aslanın inindeki ocağı alevlendirdiler. Kurt mutfağa dalıverdi ve efendisi için öyle bir tavuk haşlayıverdi ki, suyu cana can katıyordu. Baykuş ailesi de efendilerine borçlu kalmadılar, ona otlar ve sebzelerle ilaç hazırladılar. Ormanın şarkıcılar korusu, hasta efendisinin önünde hünerlerini sergilediler. Hepsi hünerlerini gösteriyor ve efendilerine bakıyorlardı. Yalnızca tilki ortalıkta görünmüyordu ve herkes soruyordu:

- Sahi, buraya gelmediğine göre, tilki bugün nerede?

Kurt, herkesin duyabileceği biçimde şöyle dedi:

- Ne zaman eğlence ve şenlik olsa, tilki orada eksik olmaz; ama bugün niye gelsin ki, zaten ortaya koyabileceği bir şeyi olmadığını kendisi de biliyor.

Aslan, tilkinin kendisini önemsememesine çok kızdı.

Hayvanlar gecenin geç saatinde dağıldılar, köstebek tilkinin evine giderek,

- Sen hasta efendimizi neden ziyaret etmedin, diye sordu.

Tilki, kırgın dostunu evine davet ederek yanıtladı ve onun için sofrayı açtı.

Yemeğin ortasında köstebek kurtun söylediklerini aktardı.

Tilki kırılmıştı:

- Beklesin, ben ona gününü gösteririm, dedi.

İkinci gün hayvanlar aslanı görmek için erkenden yola koyuldular.

Hasta aslan, kaplanı da ailece davet etmişti.

Kaşla göz arasında, tilki de saraya sokuluverdi, sessizce içeri girerek selam verdi.

Aslan azarlayarak:

- Şimdiye kadar neredeydin, ziyaretime niye gelmedin? dedi.

hangi ilaç iyi gelir diye. Şu tavsiyede bulundular: Kurdun ayağını kırsınlar, eklemelerini çıkarsınlar ve hayvanlar kralına yedirsinsinler.

Kaplan, kurdun üzerine atladı ve arka ayağını kırdı. Kurttan oluk gibi kan akmaya başladı, ayakları tamamen kızıla boyandı ve acı bir ulumayla uzaklaştı hayvanların yanından. Tilki arkasından giderek şöyle

Tilki haklılığını vurgulayarak:

- Majesteleri, hastalığınızı duyar duymaz hemen yollara düştüm, hekimlerle danıştım, acaba bizim efendimize

seslendi:

- Kızılçizmeli, nereye teşrif ediyorsun? Bir söz söyleyeceğin zaman önce düşün ve başkasının kuyusunu kazma. □

ÜNYE PARKE KERESTECİLİK SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ

- * FIRINLI KAYIN
- * PARKE
- * SÜPÜRGELİK

- * MARLEY
- * ZİFT
- * CİLA

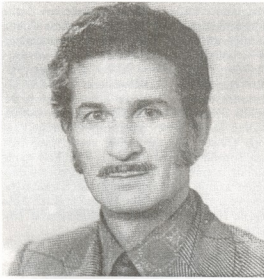
Fabrika Satış Mağazası:

Alemdağ Cad. Çayırönü Mevkii No: 60 Y. Dudullu / İST. Tel: (0216) 420 39 80

Fab. ÜNYE Tel: (0452) 312 16 63 - 323 10 82 - 323 39 77 Fax: 323 55 43

Çveneburi'den haberler...

Ahmet Özkan Melaşvili'nin 15. Ölüm Yıldönümü

Türkiye'de Gürcülük meşalesini yakan, çveneburileri aydınlatan Ahmet Özkan Melaşvili, ölümünün 15. yılında, 8 Temmuz 1995 Cumartesi günü, İnegöl'e bağlı Hayriye köyünde anıldı.

5 Temmuz 1980'de öldürülen Ahmet Özkan Melaşvili, her yıl mezarı başında ve köyde ailesi ve yakın çevresinin katılımıyla anılıyordu. 15. yılı dolayısıyla, bu yılki anmanın daha geniş katımlı ve geniş kapsamlı olması kararlaştırıldı. Bunun için hazırlıklar ve toplantılar yapıldı. İstanbul, Bursa, İzmit, İnegöl ve Hayriye köyündeki toplantılar sonunda bir koordinasyon sağlanarak "anma" ve "kültürel" bölümlerden oluşan bir günlük bir program hazırlandı.

Hayriye Köyü Turizm ve Tanıtma Derneği'nin (kurucusu A. Ö. Melaşvili) organizasyonu ile uygulamaya konulan program gereği, öğle saatlerinde, konukların çoğu, Ahmet Özkan'ın eserlerinden biri olan Hayriye Köyü Kültürü'nün önünde toplanmış bulunuyordu.

Programın ilk bölümü olan "anma" bölümü, 14:30'da kültürevinin üst katında, Ahmet Özkan'ın kendi sesiyle, özel olarak bu gün için hazırlanmış "A. Ö. Melaşvili ve Hayriyeli Yaşlılar Korosu" kasetinin dinlenmesiyle başladı. Kısa bir konuşmanın ardından bir dakikalık saygı duruşu yapıldı. Açılış konuşmasında, bu günün hazırlanması için yapılan çalışmalar, destek fonu, hazırlanan ve satışa sunulan kasetler, Ahmet Özkan Özel Defteri hakkında bilgi verildi. Anma ve Kültür Günü Destek Fonu'na katkıda bulunanların listesi okundu. Daha sonra Ahmet Özkan için yazılmış şiirlerin okunmasına geçildi. Şiirlerin Gürcücesini Gürcüstan Büyükelçiliği görevlerinden Mzia Gurgenedze, Türkçesini de Yaşar Usta okudu. Okunan şiirler şunlardı: "Musa Burseli" (Bursalı Musa), Pridon Halvaşi, 1974; Batum; Melaşvili Ahmed" (Benim Ahmet Melaşvilim), M. Emin Aslan (Afeşij), 1980, Alaca; "Momikles Dzma" (Kardeşimi Öldürdüler), Pridon Halvaşi, 1980, Batum; "Monatrebuli" (Özlenen), Mustafa Uzun (Gamişidze), 1982, İzmit; "Çemi Gulis Çrağdani" (Gönlümün Meşalesi), Hayri Hayrioğlu (Malakmadze), 1983, Alaca; Ahmet Melaşvilis Şemdeg" (Ahmet Melaşvili'nin Ardından), Tahsin Saygılı (Bejanidze), 1986, Fat-sa; "Droni Gadian Çventvis (Zaman Geçiyor Bizim İçin), Ş. Zedginide, 1971, Fransa; "Zari Ahmed Melaşvilze" (Ahmet Melaşvili'ye Ağıt), 1981, İstanbul; "İtsanit, Şehadet, İtsanit" (Tanı-yın, Bakın, Tanıyın), Murat Atasert (Tsetshladze), 1995, Bursa.

Şiirlerden sonra Hüseyin Ceylan tarafından A. Özkan'ın yaşamöyküsü anlatıldı. 1922'de Gönen'in Koçbayır köyünde doğumundan çocukluk ve gençlik yıllarına, öğrencilik döneminden evlenmesine ve Hayriye köyü ile tanışmasına, mesleki yaşamından yayın çalışmalarına kadar çeşitli konularda bilgi verildi. Ahmet Özkan'ın öldürülmesinin ardından hakkında çıkan yazılar ve tepkiler, dosyalan-

miş gazete kupürlerinden de yararlanılarak okundu ve anlatıldı.

Daha sonra sıra kendi yazı ve yapıtlarının tanıtımına geldi: 1968 yılında basılan *Gürcüstan* (Kültür, Edebiyat, Sanat, Tarih, Folklor) kitabı tanıldı. Ayrıca Gürcülerin o yıllardaki kültürel etkinliklerini tanıtmaya da yer verildi: 1977'de yayımına başlanan ilk *çveneburi* dergisi, *Elguca* (Aleksandre Kazbegi), *Sönmeyen Ocak* (Yusuf Pağava), *Biyüik Savaşçı* (Simon Kvariani) adlı kitaplar sergilendi. Murat Atasert (Tsetshladze) önsözlerden ve tanıtma yazılarından alıntılar okudu.

"Ahmet Özkan Kimdir, Nasıl Yaşatılmalıdır?" bölümüne geçileceği sırada salona Gürcüstan'ın Ankara Büyükelçisi Sayın Prof. Nodar Komahidze ve eşi geldi. Kendisine söz verildi ve A. Özkan ile ilgili anılarını ve günün önemini içeren bir konuşma yaptı. Daha sonra A. Özkan'ın dostlarından Nuri Çelebi ve Hayri Hayrioğlu birer konuşma yaptılar. H. Hayrioğlu konuşmasının sonunda, köydeki ana caddeye "A. Ö. Melaşvili Caddesi" ismi verilmesi için bir imza kampanyası başlattığını ve gerekli resmi başvuruda bulunacağını belirtti. İberya Özkan Melaşvili, A. Özkan'ın dostlarından Osman Çelik'in mesajını okudu. Son bölümde, anıt mezarın mermerinde geçici olarak boş bırakılan bölüme yazılacak güzel ve anlamlı söz önerileri üzerinde duruldu. Böylece "Anma Programı" başlıklı günün ilk bölümü sona erdi.

Saat 18:00 sularında topluca anıt mezarı gidildi. Gürcüstan Büyükelçiliği'nin çelengi mezarı konuldu. İmamın okuma ve duasıyla dini anma yapıldı. Anıt mezarın yapılış hakkında bilgi verilerle, düzenlenmesi ve bakımı için alınması gereken önlemler üzerinde duruldu ve yine otlu olarak kültürevine gelindi. Kültürevinin kütüphane olan alt katında konuklara akşam yemeği verildi. Yemek sonrası, kısa bir süre sohbet ve dinlenmeye ayrıldı.

Saat 20:30 sularında gece için hazırlanmış olan voleybol sahasında "Kültür Bölümü Programı" başladı. Sırasıyla Abdullan Zorlu yönetimindeki İzmıt Batumlular Kafkas Kültür Derneği'nin ve M. Emin Tayyar (Dumbadze) yönetimindeki İnegöl Kafkas Folklor ve Kültür Derneği'nin folklor ekipleri gösteriler yaptılar. Her iki ekip de izleyicilerin ilgisini ve alkışlarını topladı. Hayriye köyü gençleri de kendi oyunlarıyla gösterilere katıldı. İberya Özkan Melaşvili'nin oluşturup yönettiği Kafdağı Triosu, Gürcüce konser verdi. Kaseti satışa sunulmuş olan şarkıları, konuklar canlı olarak izleme olanağı buldu. Gürcüstan'dan gelen konuk "Hertvisi İkilisi" ise şarkılarıyla geceye ayrı bir renk kattı. Bu arada A. Ö. Melaşvili, Haziran 1995'te 15. yılı dolayısıyla Tiflis'te de anıldı.

(Mustafa YAKUT [Guram HİMSİAŞVİLİ])

Ahmet Özkan (Melaşvili), Hayriyeli Yaşlılar Korosu

Ahmet Özkan'ın (Melaşvili) ölümünün 15. yılı dolayısıyla, bir özel çalışma olarak "Ahmet Özkan (Melaşvili), Hayriyeli Yaşlılar Korosu" adlı kaset hazırlandı. Ali Osman Gültekin (Gurgenidze), Salih Sevinç (Dolişvili), İsmail Şengül (Gurgenidze), Cevat Batıbay (Hinkiladze), Ahmet Sancar (Gurgenidze), Nazif Suat (Kirkitadze), Ahmet Korkmaz (Basiladze), Muzaffer Suat (Kirkitadze), Celal Dursun (Kazancoğlu), Tahsin Tümer (Kirkitadze), Cemal Aydın (Gurgenidze) ve Cemal Demirci'den (Hinkiladze) oluşan Hayriyeli Yaşlılar Korosu'nun söylediği parçalar, 1968 yılında, ABD Bloomington, Indiana Üniversite'si Folklor Enstitüsü görevlisi Peter Gold tarafından İnegöl'ün Hayriye köyü kahvesinde kayda alınmış. Daha sonra da titiz bir çalışma ile Georgian Folk Music from Turkey (Türkiye'den Gürcü Halk Müziği) adlı uzunçalara aktarılan çok sesli şarkılardan, şiir, ağıt, taktim ve dualardan oluşan kaseti hazırlayan İberya Özkan (Melaşvili), Hayriyeli Yaşlılar Korosu üyelerinden hiç birinin artık hayatta olmadığını belirterek, kaseti şöyle tanıtıyor: ".neşeli, yaşam dolu, sade, doğal ama yitirilen bir geleceğin hüznünü de taşıyan bu değerli koroyu tanıdığı olduğum büyük bir sabırla toplayıp bir araya getirerek ortaya çıkaran, sevgili babam Ahmet Özkan (Melaşvili)'nin kendi sesi ile birlikte, bu albüm çalışmasıyla bugüne taşıyarak yok olmaktan kurtarabildiysem onur duyacağım."

29 Ağustos Suikastı ve Sonrası

Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, 29 Ağustos'ta kendisine karşı düzenlenen suikast girişiminden kıl payı kurtuldu. Parlamentoda seçim yasası ile ilgili oturumun tamamlanmasından hemen sonra, yeni anayasa imzalamaya törenine gitmek için makam otosuna bindiği sırada roket saldırısına uğrayan Şevardnadze, suikast girişiminden hafif yaralarla kurtuldu. Saldırdan sonra yaptığı ilk açıklamada Şevardnadze, teröristlere meydan okudu ve "sizleri çökteceğiz" dedi. Rusya'nın NTV adlı özel kanalı pusuya yatan teröristlerce Şevardnadze'ye roketatarlarla üst üste ateş açıldığını, devlet başkanının alev alan makam otosundan mucize eseri kurtulduğunu bildirdi. Görgü tanıklarına göre saldırı sırasında bir anda bir çok otomobil alev alev yanmaya başladı. Gözlemciler, Gürcüstan'ın sarsan suikast girişimiyle ilgili olarak üç ayrı olasılıktan söz ettiler. Buna göre ilk olasılık saldırının mafya tarafından düzenlenmiş olması. Şevardnadze de saldırıdan sonra yap-

tığı ilk açıklamada eylemden "Gürcüstan'ın mafyanın yönettiği bir ülke haline getirmek isteyenleri" sorumlu tuttu. İkinci olasılık, suikast girişiminin Şevardnadze'nin siyasi karşıtlarınca düzenlenmiş olması. Gözlemciler göre üçüncü olasılık ise saldırının arkasında Moskova'nın olabileceği. Saldırının Başbakan Tansu Çiller'in Tiflis'e yapacağı ziyaretin hemen öncesinde gerçekleştirilmesi "ilginç bir zamanlama" olarak değerlendirildi. Başbakan Çiller'in Tiflis'i ziyaretinde en önemli gündem maddesini Azeri petrolünü taşıyacak boru hatlarının izleyeceği yol oluşturuyordu. Ankara, petrol boru hattının Gürcüstan üzerinden Türkiye'ye gelmesini istiyor. Gürcüstan da Rusya'yı devre dışı bırakan bu seçeneğe sıcak bakıyor. Bu çerçevede suikast girişiminin Şevardnadze'ye "gözdağı vermek" amacıyla düzenlenmiş olabileceği ileri sürüldü.

Suikast girişiminin ardından Gürcüstan parlamentosu olağanüstü toplanarak başkanlık ve parlamento seçimlerinin 5 kasımda yapıl-

Şevardnadze'nin, 30 Ağustos 1995'te Tiflis'te düzenlenen suikast girişimini protesto mitinginde yaptığı konuşma

Buraya gelen herkese, geldikleri için, dayanışma gösterdikleri ve destek verdikleri için teşekkür ederim. Bu sabah bir grup gazeteciyi kabul ettim. "Çok bitkinsiniz!" dediler bana. "Niçin öte dünyadan dönmüş birine mi benziyorum?" diye sordum. Şaka bir yana dün birçok insan için kader günü olabilirdi gerçekten. Olay yalnızca bir insanın olayı değil, çünkü olay bir devlet başkanının, bir parlamento başkanının öldürülmesi kastı olayıdır. Bu bir başlangıç olacaktı... Parlamentonun bugünkü oturumunda üyelerden biri, yanılmıyorsa Gia Baramidze haklı olarak bunun bir darbe girişiminin başlangıcı olduğunu söyledi. Ya şimdi gerçekleşecekti bu ya da devlet başkanlığının en önemli adaylarından biri bu ya-

nıştan koparılacaktı. Başka bir deyişle seçimlerde karanlık güçlerin dilediği adaylar kazanmış olacaktı.

Şimdi, biliyorum, örseçim kampanyasına başladığım biçimde eleştiriler yöneltecekler. Evet başladım. Şimdiye kadar söylemişim. Gürcüstan Yurttaşlar Birliği'nin teklifini kabul ettim -bunun formülü herhalde biraz değişecek ileride- ve Gürcüstan devlet başkanlığı için aday olmaya karar verdim. Er ya da geç bunu söyleyeceğimi biliyorlardı. Tekrar ediyorum, bu Gürcüstan için çok kötü günlerin başlangıcı olacaktı. Yüce Tanrının takdiri ve onun koruması olmasa, dün yaşanan olay herhalde çok kötü bitecekti. Tanrı bizimledir, tüm dünyanın ilerici kesimi ve demokrat güçleri bizimledir ve biz başaracağız, mutlaka başaracağız.

Şimdi, neden böyle saldırganlaştılar? Saldırganlaştılar, çünkü anayasa reddedilmedi. Daha önce de söylediğim gibi, anayasa ülkenin kimlik kartıdır. Bu yüküde bizim kartvizitimizdir. Değerli dostlarımız, her türlü abartının dışında bu anayasamızla gurur duyabiliriz. Bu anayasa Avrupa kıta-

sında en seçkin anayasalardan biridir ve ülkemiz böyle bir anayasa kabul etmişse doğru yolda gidiyor demektir ve bu ülke kurtulacak. Bu ülke bütün dünyanın desteğini almaya layıktır.

İşte bundan korkuyorlar.

Demokratik ve güçlü devlet ortamında silah hükmedemiyor ve silahla kazanılmıya para hükmedemiyor. İşte bunu kaybetmekten korkuyorlar. Ne kadar suikast düzenlerlerse düzenlesinler, ne olursa olsun, şunu söylemek istiyorum sevgili kardeşlerim, yavrularım ve torularım hepinize söylemek istiyorum: Korkutamazlar ne beni, ne mesai arkadaşlarımı, ne dostlarımı. Biz sonuna kadar mücadele edeceğiz, sonuna kadar birlik, bütünlük ve bölünmez Gürcüstan için mücadele edeceğiz.

Anayasamız, halkımızın yarın bugünkünden daha iyi yaşayacağını garantisidir, mutlak garantisidir. Biz kendimiz buna inanasaydık böyle bir açıklama yapmazdım. Biz ürünüümüzü de üreteceğiz, ama aynı zamanda bizim yabancı dostlarımız bize on kat daha fazla yardım edecekler kriz ortamından çıkmamız için, çünkü biz hukuk devletiyiz, çünkü biz yasal yollarla anayasamızı kabul ettik ve yasal, anayasal yollarla seçimleri de yapacağız. Seçimler mutlak surette yapılacak. 5 Kasım'da Gürcüstan'da seçimler yapılacak.

Başka ne saldırganlaşıyor bu insanları?

Olayın aşlı şudur: Parlamentoda onayladığımız anayasa -ki sık sık eleştirdiğimiz bu parlamentoya da bu anlayışı ve işbirliği için ayrıca teşekkür ediyorum- ve biz bu parlamentoda anayasamızı kabul ettik. Bu anayasa Gürcüstan'ın birliğinin ve bütünlüğünün temel dayanağıdır, hukuksal temeldir, kaybolan topraklarımızın, kaybolan Gürcü topraklarının geri alınmasının ana-

yasal dayanağıdır.

Bugün burada çok sayıda yabancı gazeteci var ve onların tanıklığı önünde söylüyorum: biz her şeyi yapacağız, nefesimizin yettiği kadar kan dökülmemesine çalışacağız, ama eğer hiçbir biçimde bu olay gerçekleşmezse anayasamız sorunu çözmek için silaha başvurmamızı haklı kılacak hukuksal dayanağımız olacak ve bu haklı davamızı ülkemizin geleceğinin gerektirdiği biçimde çözeceğiz.

Burada konuşan genç dostum P. Cıhradze mitinglere gitmeyi sevmediğini söyledi. Doğrusu ben de mitinglerin zamanının geçtiğini düşünüyorum, ama bugün burada, bu mitingde, bizim mitingimizde toplanmalı, bir araya gelmeliydik, terörizm ortamında yaşamak istemediğimizi, seçimlerde silahlı insanların galip gelip parlamentomuzda boy göstermelerini istemediğimizi haykırmalıydık. Bu hiçbir zaman olmayacak. Gürcüstan, halkımız, Gürcüler, Ermeniler, Azeriler, Ruslar, Museviler, Abhazlar, Osetler, Yunanlılar ve burada yaşayan herkes, iyiler içinde en iyisini seçeceğiz. Parlamentomuz böyle olacak... ve sanırım devlet başkanı olarak da iyi birini seçeceğiz.

Size, buraya gelen insanlara, Gürcüstan vatandaşlarına -ben bu sözü çok seviyorum, Gürcüstan vatandaşı- buraya geldiğiniz için, Gürcüstan nüfusunun iradesini gösterdiğiniz için teşekkür ediyorum.

Sizlere sevinç, mutluluk, Gürcüstan'ın bütünlüğünü, kalkınmasını ve güçlenmesini diliyorum.

(Sakinporm Haber Ajansı - Gürcüceden çeviren: Hasan ÇELİK)

masına karar verdi. Gürcüstan polisi yaptığı açıklamada suikast girişimiyle ilgili olarak geniş soruşturma başlatıldığını, 10 şüphelinin yakalandığını belirtti. ABD ve Almanya, Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze'ye yapılan suikast girişimini kınadılar. ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Nicholas Burns, Şevardnadze'nin zor durumlarda hükümde etkili olan bir lider olduğunu ifade ederek "bu tarz terörist eylemleri kınıyoruz" dedi. Almanya Dışişleri Bakanı Klaus Kinkel ise, Şevardnadze'ye karşı girişilen suikast girişimini kınadıklarını belirterek, Alman hükümetinin Gürcüstan devlet başkanına desteğinin tam olduğunu vurguladı. Cumhurbaşkanı Süleyman

Demirel ile Başbakan Tansu Çiller de, Gürcüstan Devlet Başkanı Şevardnadze'ye düzenlenen suikast girişiminden duydukları üzüntüyü belirten mesaj gönderdiler. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Şevardnadze'yi ayrıca telefonla da arayarak "geçmiş olsun" dedi. Başbakan Tansu Çiller, Gürcüstan ziyaretini ertelemeyi ve suikast girişiminin gerçekleştirilmesinden 48 saat sonra Tiflis'e gitti.

Suikast girişiminin hemen ardından, 30 Ağustos'ta Gürcüstan'ın başkenti Tiflis'te Eduard Şevardnadze'ye destek mitingi düzenlendi ve devlet başkanı bu mitingte etkileyici bir konuşma yaptı.

Kartuli Ansambli

Gürcü halk müziği söyleyen Amerikalı sanatçılardan oluşan Kartuli Ansambli'nin üç üyesi, 5 Temmuz akşamı Kuledibi'nde ,eski bir yapı olan üç katlı sanatevi'nde görkemli bir konser verdi. Hiçbir çalgı aleti kullanılmadan verdikleri konser, yaklaşık 50 kişilik bir izleyici kitlesi tarafından büyük bir ilgiyle dinlendi. Konseri veren gruptan Franklin Kane, aynı zamanda Fransa'daki Ensemble Merani'nin (Ansambli Merani) de direktörü. Franklin Kane, Ensemble Merani'nin geleneksel Gürcü halk şarkılarını seslendiren bir topluluk olduğunu belirtti. ABD'nin New York kentinde bulunan Kartuli Ensemble'nin (Kartuli

Ansambli) 18 kişilik grubu, Ekim 1994'te Tüm Gürcüler Dünya Kongresi'nin etkinlikleri kapsamında Tiflis'te de konser vermişti. Topluluğun en dikkat çeken yanı, tümü Amerikalı üyelerden oluşmasına karşın, Gürcü halk müziğini büyük bir başarıyla seslendirmeleri. Kuledibi'nde konser veren grubun üç üyesi de, Gürcü müziğine ilgilerinin, değişik kültürlerin müziklerini denedikten sonra kendilerini buldukları müziğin Gürcü müziği olduğunu anladıkları anda başladığını belirttiler. Kartuli Ansambli'nin bazı üyeleri, Gürcüstan'a gitmek üzere İstanbul'a gelmişlerdi.

□

Gürcüstan'da Seçim

Gürcüstan'da parlamento seçimleri 5 Kasım 1995'te yapılacak. Ülkenin bağımsızlığını elde etmesinden sonra ikinci kez yapılacak genel seçimlerle birlikte devlet başkanı da seçilecek. Temmuz ayında alınan bir dizi karar uyarınca ülkenin yeni parlamentosu, cumhuriyet meclisi ve senato olmak üzere iki meclis-

listen oluşacak. Cumhuriyet meclisi üyeleri nispi temsil sistemiyle, senato çoğunluk sistemiyle seçilecek üyelerden oluşacak. Bu arada parlamentoda yapılacak anayasal değişiklikler çerçevesinde parlamentonun, devlet başkanının ve bakanlar kurulunun yetki ve görevleri yeniden belirlenecek.

□

Türkiye-Gürcüstan arasında yeni bir sınır kapısı

Türkiye ve Gürcüstan arasındaki Türkgözü-Ahalsihe sınır kapısı Türkiye cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze tarafından 31 Temmuz 1995'te açıldı. Açılış töreninde bir konuşma yapan Demirel, Türkiye ili Gürcüstan arasındaki tarihin getirdiği engellerin kalkmakta olduğunu belirterek, "Türkiye olarak biz, bütün komşularımızla dostluk istiyoruz" dedi. Şevardnadze, "yeni açılan bu yolun yalnızca iki devleti değil, bütün Kafkasya ile Avrupa'yı birbirine bağlayacağını" söyledi. Başbakan Tansu Çiller ise, "Gelin burayı Doğu ve Batı'nın birbirine kavuştuğu, birbirine ti-

creti ve zenginliği aktığı bir barış köprüsü yapalım diye konuştu. Gürcüstan Başbakanı Otar Patsatsia da bir süre öncesine kadar iki ülke arasındaki kapıların açılmasının mümkün görünmemesine karşın, bugün ilişkilerin geliştirilmesini amaçlayan önemli adımlar atıldığını belirtti. Sınır kapısına ilişkin protokol, açılış töreninden sonra iki ülkenin dışişleri bakanları Erdal İnönü ve Aleksandre Çikvaidze tarafından imzalandı. Ardahan'a 110 km ve Posof'a 20 km uzaklıkta olan bu sınır kapısından sonra, Çıldır ve Ahalkalaki arasındaki Aktaş sınır kapısının açılması bekleniyor.

□

Kısa Kısa...

Hazırlayan: **Rüya ÖZKALKAN**

Gürcüstan parlamentosu, Türkiye ve Gürcüstan sınırları yakınlarındaki tehlikeli nükleer santralı yeniden faaliyete geçiren Ermenistan'ı kınadı. Gürcüstan parlamentosu tarafından önceki gün Ermenistan parlamentosuna gönderilen mesajda, santralın hem deprem kuşağı üzerinde bulunmasından, hem de terörist saldırılara maruz kalabileceğinden dolayı tüm Kafkasya bölgesinin güvenliğini tehdit ettiği belirtildi.

(Yeni Yüzyıl, 2 Temmuz)

Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) zirvesi Romanya'nın başkenti Bükreş'te yapıldı. Zirvede Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ile Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze bir araya geldiler. Görüşmede, ikili ve bazı çok taraflı konular ele alındı. Temmuz ayının ikinci yarısında Türkiye - Gürcüstan sınırında yeni bir kapının açılması da gündeme geldi. İki devlet adamı da Ermenistan'ın nükleer santralını yeniden açmasını tehlikeli bulduklarını kaydettiler.

(Yeni Yüzyıl, 2 Temmuz)

Başbakanlık Başdanışmanı Prof. Dr. Emre Gönensay, Azeri petrolünün Batı'ya taşınması konusunda ABD'deki temaslarını tamamladı. Gönensay, "Gürcüstan güzergâhı konusunda ne kadar hassas olduğumuz hem ABD

yönetimine, hem de şirketlere ilettik" dedi. "İlk üretim petrolünün Gürcüstan'dan geçip Karadeniz'e çıkması lazım" diyen Gönensay, böyle bir projenin ortaya çıkarılıp benimsenmesi gerektiğinin altını çizdi.

(Yeni Yüzyıl, 8 Temmuz)

Gürcü kültürünü tanıtan *çvneburı* adlı derginin yeni sayısı yayımlandı. İki ayda bir çıkan derginin bu sayısında, Gürcülerin tarihi ve Kafkasya üzerine yazıların yanı sıra, kendi kendine Gürcüce öğrenmek isteyenlerin yararlanabileceği bölümler de bulunuyor. Dergideki etnografya yazıları da dikkat çekiyor.

(Sabah, 10 Temmuz)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları ile Gürcüstan Metehi Tiyatrosu'nun ortak projesi "Altın Post"un dünya prömiyeri 25 Temmuz'da Rumeli Hisarı'nda yapılacak. Oyun 12 Türk, 12 Gürcü tiyatro sanatçısının rol aldığı, aynı anda Türkçe ve Gürcüce olmak üzere iki dile birden sergilenen, sanat ve kültürün sınırlar ötesi olma özelliğini simgeleştiren bir proje olarak dikkat çekiyor.

(Sabah, 17 Temmuz)

Türkiye, Rusya'nın ilginç bir yöntem izleyerek masaya getirdiği, Ermenistan ve Gürcüstan adına Ankara ile sınır anlaşma yapma önerisini devletler hukukuna aykırı ol-

duğunu belirterek geri çevirdi. Olayın, Türkiye'nin Gürcüstan ile olan sınırında yapılan teknik görüşmeler sırasında ortaya çıktığı belirtiliyor. Gürcüstan ve Ermenistan'ın da üyesi olduğu Bağımsız Devletler Topluluğu'nun bir maddesi, BDT sınırlarının Rusya askerleri tarafından korunmasını öngörüyor.

(Cumburiyet, 17 Temmuz)

Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, Rusya Federasyonu Konseyi Başkanı Vladimir Şumeyko'ya Gürcüstan ziyareti sırasında sert bir dille şu mesajı iletti: "Moskova, Tiflis'e danışmadan Abhazya'yla ilişki kuramaz. Bu, ikili ilişkilerin mantığına da, BDT tüzüğüne de aykırıdır." Kremlin'in eskiden beri Gürcüstan'a karşı Abhaz yönetimiyle ilişki içinde olduğu biliniyor. Gürcü-Rus ilişkilerinin son gerginliğinin nedeni, Moskova'nın Abhazya'ya "doğal afet" gerekçesiyle yaptığı yardımdı. Gürcü yönetimi, Moskova nasıl Çeçenya'nın bağımsızlığına izin vermiyorsa, Tiflis'in de Abhazya'nın ayrılmasına izin vermeyeceğini belirtiyor.

(Cumburiyet, 19 Temmuz)

Şişli'deki Gürcü Katolik Kilisesi'ne giren hırsızlar, altın şamdanlar ve tablolar çaldı. Önceki gece Bomonti Kâzım Orbay Caddesi 21 numaradaki kiliseye giren hırsızlar altın ve gümüş karışımı 20

değerli şamdanla bir Meryem Ana resmi ve iki kıymetli tabloyu alarak kaçırlar.

(Milliyet, 25 Temmuz)

Çeçen ve Rus heyetleri arasında imzalanan askeri anlaşmanın hukuki olarak geçerli olup olmadığı sorunu, Çeçen lider Dudayev ile Rus heyeti arasında tartışmaya dönüştü. Anlaşmanın kendisinin görmediği ve onaylamadığı sürece geçersiz olacağını belirten Çeçenistan Devlet başkanı Dudayev, anlaşmayı feshettiğini açıkladı.

(Sabah, 1 Ağustos)

Türkiye ile Gürcüstan arasındaki kara yolu bağlantısını sağlayacak olan Türkgözü Sınır kapısı, iki ülkenin cumhurbaşkanları, başbakanları, başbakan yardımcılarını ve bazı bakanları ile üst düzey yetkililerinin de katıldığı törenle açıldı.

(Sabah, 1 Ağustos)

Dünya Bankası'nın tarıma dayalı sanayilerin rehabilitasyonu için Gürcüstan'a 150 milyon ABD Doları vereceği açıklandı. Söz konusu kredinin tarıma dayalı sanayi alanında Türk-Gürcü ortak projelerinin finansmanı için kullanılabileceği belirtildi.

(İstanbul Ticaret, 4 Ağustos)

Bu ay sonunda Gürcüstan'da anayasa referandumu yapılacak. Kabul edileceğine kesin gözüyle bakılan yeni anayasa, Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze'nin yetkilerini daha da artıracak, ülkede başkanlık rejiminin kurulması anlamına gelecek.

BM Enformasyon Merkezi'ne göre, Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze,

BM'nin Kalkınma Projesi'nin (UNDP) Avrupa ve BDT Büro Müdürü Anton Kruidenink'le yaptığı görüşmede, ekonomik çöküş ve iç çatışmalar nedeniyle, ülkede 5 kişiden dördünün yoksulluk sınırı altında yaşadığını söyledi. Şevardnadze, bir "şok terapi" dönemi sonrasında, ülke ekonomisinin sağlığına kavuşmaya başladığını belirtti.

(Yeni Yüzyıl, 8 Ağustos)

Çeçen komutan Alaaddin Hamzatov'un hafta başında Argun kasabasında giriştiği eylemin aynısı bu kez Gudermes'te düzenlendi. Çeçen lideri Cahar Dudayev'e bağlı güçlerin, cumhuriyetin ikinci büyük kenti Gudermes'te yönetime el koyduğu bildirildi. Rusya lideri Boris Yeltsin de, Çeçenistan'a sertlik yanısı olduğu bilinen Oleg Lobov'u özel temsilci olarak atadı.

(Milliyet, 26 Ağustos)

Kafkas-Çeçen Dayanışma Komitesi tarafından tedavi için Türkiye'ye getirilen 15 Çeçen mücahid, yapılan barış anlaşmasını temkinle karşıladıklarını söylediler.

(Zaman, 26 Ağustos)

Gizli petrol planından Gürcüstan hattı çıktı. Dışişleri bakanlığı, başbakan, başbakan yardımcısı ve Türkiye'nin Tiflis, Moskova ve Bakü elçiliklerine gönderdiği raporda-Başbakan Başkanışmanı Emre Gönensay'ın yanında yer alarak, Azeri petrolollerinin Batı'ya ulaştırılmasında erken üretim için Gürcüstan-Türkiye hattının tercih edilmesi gerektiği görüşünü belirtti.

Hürriyet, Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Başbakan Tansu Çiller ile Başba-

kan Yardımcısı Hikmet Çetin'e sunulan Azeri petroleri boru hattı raporunu ele geçirdi. "Çok gizli" koduyla hazırlanan raporda, başta Chevron olmak üzere Azerbaycan petrolerini çıkaracak uluslararası konsorsiyumu oluşturan şirketlerin, erken üretim için büyük bir ihtimalle Rusya seçeneğini tercih edecekleri ifade edildi. Raporda, şirketlerin erken üretim petroleri için bu hattı tercih etmesi halinde bile, Gürcüstan hattının bir bölümünün ileride ana petrol boru hattına bağlanabileceği belirtildi. Dışişleri Bakanlığı, erken üretimin ileride ana petrol boru hattının da bağlanabileceği Gürcüstan (Supsa) hattından çekilecek bir boru hattıyla elde edilmesini önerirken, enerji bakanlığı, "Bu proje Bakü-Ceyhan boru hattını yok eder" görüşünü savunuyor.

(Hürriyet, 28 Ağustos)

Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, kendisine karşı düzenlenen suikast girişiminden şans eseri kurtuldu.

(Yeni Yüzyıl, 30 Ağustos)

Başbakan Tansu Çiller, Cumhurbaşkanı Eduard Şevardnadze'nin davetlisi olarak, bugün bu ülkeye bir günlük bir ziyarette bulunacak.

(Yeni Yüzyıl, 31 Ağustos)

Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze'nin hafif yaralarla kurtulduğu suikast girişiminden sonra başkent Tiflis'te darbe girişimi olasılığına karşı askeri önlemler alındı.

(Yeni Yüzyıl, 31 Ağustos)

DOĞAYI YAŞAMAK VE YAŞATMAK

İSTANBUL'DA
GELENEKSEL KÜLTÜRÜMÜZÜN
DOĞAYLA KUCAKLAŞTIĞI
MÜKEMMEL BİR DİNLENCE BELDESİ
DÖRT MEVSİM HİZMETİNİZDE...

CLUB ATABAY

Eskihisar Darca İstanbul TURKEY

Tel: (0262) 655 92 12 - 655 58 54

Faks: (0262) 655 56 16

İrtibat/Correspondence/Korrespondenz

CLUB ATABAY

Acıbadem: 81010 Kadıköy İstanbul TURKEY

Tel: (0216) 339 48 50 (4 Hat/Lines/Linien)

Telex: 29469 drug tr Fax: (0216) 339 61 41

Club
ATABAY

BİR DÜNYA MARKASIYLA KAZANÇLI VE GÜÇLÜ BİR GELECEĞE ADIM ATIN...

6x4

260 HP

GERÇEK ÇİFTÇEKER TURBO

- 1994 yılı için çok özel fiyat ve ödeme koşulları
- -40°C' dan +50°C' a her iklimde çok amaçlı kullanım
- Mikserli, damperli, çekicili modeller
- Bağımsız çalışma kabiliyetli tandem
- Ucuz yedek parça
- Sürekli ve çabuk servi
- Stoktan hemen teslim

KAMAZ

TATARİSTAN - RUSYA FED.

ENKA PAZARLAMA İHRACAT İTHALAT A.Ş.

İSTANBUL

(212) 272 98 90 (3 HAT) (212) 273 07 00 (10 HAT)

ANKARA

(312) 418 36 33 (312) 418 36 39

ADANA

(322) 428 96 00 (322) 428 30 35

İZMİR

(232) 374 27 77 (232) 342 93 86

güne başlarken bir sevgi busesi

34.03.69.421
2025 01.01.03.33

TWIN Çift Biçaklı
(50'lik Kartela)

TWIN Çift Biçaklı
(5'li Poşette)

TWIN Çift Biçaklı
(5'li Dispenser)

PVOTING
Oyuncak Başlı
Traş Makinesi

PVOTING PLUS
Makine Kartuşları

MONO Tek Biçaklı
(5'li Poşette)

MONO Tek Biçaklı
(50'lik Kartela)

ZAZA®
TRAŞ BIÇAKLARI

Tıraş bıçağında aradığınız her şey.
Kalite ve ucuzluk

KARTAL ÇELİK EŞYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Tahtakale Cad. 38 ZAZA Han Eminönü - İSTANBUL

Tel: (0-212) 522 19 62 - 231 21 25 Fax: (0-212) 247 02 94